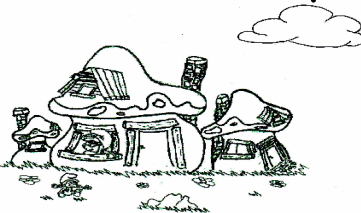

Szentmártonkátai Aprajafalva Óvoda
Szentmártonkáta, Óvoda u. 1.

HELYI ÓVODAI PEDAGÓGIAI PROGRAM

A tevékenységközpontú óvodai program adaptálása

APRAJAFALVA ÓVODA

SZENTMÁRTONKÁTA

Módosítás: 2015

Tartalomjegyzék

	oldal
Bevezetés	
I. Társadalmi elvárások az óvodától	4
II. Általános helyzetkép	5
1. Az intézményi működés. Az intézmény dolgozóinak jogállása	5
2. Az óvodai nevelés szociokulturális háttere	6
3. A kliensi érdekek számbavétele	6
4. A tárgyi feltételrendszer	8
5. A személyi feltétel statisztikai mutatói	8
III. A Helyi Óvodai Pedagógiai Program nevelésfilozófiája	9
IV. Az óvodai nevelés cél- és feladatrendszere	10
V. A programválasztás indoklása	11
VI. A tevékenység központú óvodai nevelés célja és feladatai	12
1. A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében	14
2. A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében	16
3. A képességek szerepe a nevelési cél elérésében	18
VII. A tudatos fejlesztés feltételei	19
VIII. A fejlesztés tartalma	22
1. Játék és tanulási tevékenység	22
2. Társas és közösségi tevékenység	26
3. Munkatevékenység	29
4. Szabadidős tevékenység	31
IX. A komplex foglalkozások rendszere	33
1. A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások	33
1.1. Anyanyelv	33
1.2. Matematika	35
2. A társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex foglalkozások	37
2.1.1. Természet – társadalom – ember	37
2.1.2. Születéstől felnőttkorig	38
2.2. Művészeti tevékenységek	39
3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő komplex foglalkozások	43
3.1. Mindennapi testnevelés	43
X. A nevelés tervezése és időkeretei	45
XI. Az óvoda kapcsolatrendszere	49
1. Család – óvoda kapcsolat	49
2. Iskola – óvoda kapcsolat	50

3. Kapcsolat a Községi Könyvtárral	51
4. A fenntartóval való kapcsolattartás	51
5. Kapcsolattartás az egészségügyi szolgálattal	52
6. A családsegítő szolgálattal való kapcsolat	52
7. Egyéb köznevelési intézményekkel, szakszolgálatokkal, szakmai szolgáltatókkal való kapcsolattartás	52
8. Kistérségi óvodai kapcsolatok	53
XII. Hagyományos ünnepeink	53
XIII. Érvényességi rendelkezések. Legitimációs záradék	54
Irodalomjegyzék	
Melléletek:	
1. Alapító Okirat	
2. Küldetésnyilatkozat	
3. Anyanyelvi nevelés – óvodáskor végére elérendő szint	
4. Természet – társadalom – ember témakörei	
5. A mindennapos testnevelés tartalma	
6. Fejlődési napló	
7. Kötelező eszközjegyzék	

I. Társadalmi elvárások az óvodától

Alapelvek, értékek, nézetek

A helyi óvodai nevelés jogi és tartalmi keretét az alábbi dokumentumok határolják be:

- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992.évi XXXIII. tv.
- Az 1993. évi LXXIX. tv. a közoktatásról még hatályos rendelkezései
- A 137/1996. (VIII. 28.) korm. rend.: Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának kiadásáról és módosítása (255/2009.(XI.20))
- Az 1997.évi XXXI tv. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- A 277/1997. (XII.22.) korm. rend. a pedagógus továbbképzésről és szakvizsgáról és módosítása
- A nevelőtestület 16/91/1998. sz. határozata a választható Tevékenység központú Óvodai Nevelési Program adaptálásáról
- 3/2002. (II.15.) OM rend. a közoktatás minőségbiztosításáról és minőségfejlesztéséről
- A nevelőtestület 134/123/2004. sz. határozata a Helyi Óvodai Nevelési Program módosításáról
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXC. tv.
- A 2012. évi I. tv. A Munka törvénykönyvéről
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 2012. évi CXXIV. tv. a nemzeti köznevelésről szóló törvény módosításáról
- A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII.28.) korm. rendelet (módosította a 315/2012. (XI.13.) korm.rend.)
- 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálatok működéséről
- 363/2012. (XII.17.) korm.rend. az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 326/2013.(VIII.30.) korm. rend. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992.évi tv. a köznevelési intézményekben történő végrehajtása

A felsorolt dokumentumokban végigvonuló, kiemelt alapelv a gyermeki jog deklarálása és az egyenlő hozzáférés elve az óvodai nevelésben és minden élethelyzetben.

Megfogalmazzák az óvoda speciális szerepét a személyiségfejlesztés folyamatában. Az óvoda a közoktatási rendszer részeként nevelő intézmény.

Óvó-védő, szociális nevelő-személyiségfejlesztő funkciókkal a 3-6-7 éves gyermekek testi-lelki egészségnevelését, gondozását, harmonikus személyiségfejlesztését vállalja fel.

A funkcióból eredően a nevelőmunkában a célirányos fejlesztésnél nagyobb hangsúlyt kap: az ingerekben gazdag, egészséges környezet, a szeretetteljes légkör, a nevelői minta és a társas kapcsolatok.

Az óvodai nevelésben az alapprogram által behatárolt nevelési, fejlesztési tartalmak a gyermekek közötti fejlődésbeli különbségek figyelembevételével, az őket megillető jogok, az egyenlő hozzáférés biztosításával alkalmazhatók.

Az Integrációs Pedagógiai Rendszerre építve az óvodai integrációs program célja, hogy a gyermekek eredményeiben kevésbé legyen meghatározó a család társadalmi-gazdasági státuszának hatása, támogassa az eredményes, innovatív pedagógiai módszerek alkalmazását, növelje a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek sikerességét, csökkentse a szegregáció mértékét, erősítse az együttműködést más ágazatokkal és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók szüleivel.

Óvodánk biztosítja:

- a gyermekek eltérő szükségleteire, képességeire épülő,
- a családi nevelést kiegészítő szocializációnak,
- a tevékenységek rendszerének,
- a szülők bevonásának,
- az inkluzív nevelésnek – integrációnak megvalósítását,
- a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, nemzetiségi óvodai nevelést igénylő gyermekek integrált nevelését,
- migráns gyerekek multikulturális nevelését,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek segítségét, fejlődésének támogatását ép gyermekek között.

Az óvoda átmeneti intézmény a család és az iskola között. A családi nevelés kiegészítőjeként folytatja a gyermek szokásrendszerének, beszédének alakítását és nevelési programjával fejleszti az iskolai tanuláshoz szükséges képességeket, különös tekintettel a családok életében és a családi nevelésben bekövetkezett változásokat meghatározó elvekre.

Az óvoda az óvodai fejlesztő program alkalmazásával, a családokkal, az iskolával, és egyéb civil szervezetekkel a gyermekek képességének kibontakoztatását, az integráció megvalósítását támogatja.

Az óvoda – funkciójából eredően – sokat tehet a gyermekek esélyegyenlőségéért, a hátrányos helyzetű-, a halmozottan hátrányos helyzetű-, a sajátos nevelési igényű gyermekek, továbbá az inkluzív-, az integrált-, a migráns gyermekek nevelését, valamint a kompetencia alapú nevelést támogató elvek alkalmazásával. Az óvodai nevelés nyelve a magyar.

II. Általános helyzetkép

A helyi program bevezetésének feltételrendszere

1. Az intézményi működés. Az intézmény dolgozóinak jogállása.

Az intézmény fenntartója: a települési önkormányzat:

Szentmártonkáta Nagyközség Önkormányzata

Hatáskörébe tartozik az intézményalapítás, megszüntetés, a működési kiadások meghatározása, az intézményvezető megbízása, az alapfunkción kívüli tevékenységek (központi konyha) engedélyezése. (Az Alapító Okiratot az 1.számú melléklet tartalmazza.)

Az intézmény rendszere: központi óvoda a hozzá tartozó tagintézménnyel.

A központi óvoda címe: 2254 SZENTMÁRTONKÁTA, Óvoda u.1.

A tagintézmény címe: 2254 SZENTMÁRTONKÁTA, Iskola u. 14.

A központi óvodában 4, a tagintézményben 3, összesen 7 csoportban folyik a nevelőmunka.

Az intézményben központi konyha is működik, ami a központi óvodában kapott helyet.

Az intézmény élén az óvodavezető áll. Jogkörét a hatályos jogszabályok, a fenntartó rendeletei és a nevelőtestület határozatai alapján önállóan, egyéni felelősséggel gyakorolja. Önálló munkáltató, részben önálló gazdálkodó.

A nevelőtestület:

Az intézmény önkormányzati szerve, a legfontosabb tanácskozó és döntéshozó fórum, hatáskörébe tartozik az intézmény pedagógiai programjának kidolgozása, elfogadása.

Az intézményben a fenntartó, az alkalmazottak, a szülők és a társadalmi környezet igényeinek és jogainak érvényesítésére – az ide vonatkozó jogszabályok keretein belül – érdekvédelmi testületek, munkaközösségek szervezhetők. Intézményünkben ilyen működő szervezet a közalkalmazotti tanács és a szülői munkaközösség. Az érintettek joggyakorlásához a feltételrendszer biztosítása az intézményvezető feladata.

Az óvodai alkalmazottak munkakörei:

- pedagógus munkakörök: óvodavezető, tagintézmény vezető, vezető helyettes, óvodapedagógus
- pedagógiai munkát segítő munkakörök: pedagógiai asszisztens, dajka
- egyéb technikai munkakör: óvodatitkár

Az óvodapedagógusok és munkatársaik:

- elfogadják és tisztelik a kisgyermeket,
- ismerik a családokat (szükségletek, értékek, kultúra),
- ismerik a szülők véleményét az óvodai nevelőmunkáról,
- bevonják a szülőket az óvodai életbe, szakmai támogatást és szolgáltatást végeznek (fejlesztőpedagógus, családgondozók, logopédus),
- folyamatosan bővítik szakmai ismereteiket,
- kapcsolatot építenek ki a gyermekek tágabb családi környezetével is,
- a nemzetiség kulturális értékeit tiszteletben tartják,
- működtetik a jelzőrendszert, közvetítő szerepet töltenek be a speciális szolgáltató és szociális intézmények között,
- közösen biztosítják a tapasztalat- és élményszerzés lehetőségét,
- be és elfogadják a különleges bánásmódot igénylő gyermekeket,
- örömmel fogadják és gondoskodnak a migránsgyermekről.

2. Az óvodai nevelés szociokulturális háttere

A két telephelyen a felvett gyermekek összlétszáma évről évre meghaladja a 150 főt. A lakosság fluktuációja jelentősen meghatározza az óvodai közösségek összetételét.

A szülők együttműködési készségét nehezítik a mai társadalmi helyzetből adódó problémák. A szülők egy része szerető, gondoskodó, normakövető. Ezt tükrözi, hogy a gyermekek többsége testileg fejletten, jó mozgáskészséggel kerül be az óvodába. A gyermekek óvodába kerülés előtti ismeretségei kedvezően hatnak a beilleszkedésükre. A gyermekek többségének megfelelő a kapcsolatteremtő képessége.

Ugyanakkor a családi élet zaklatottsága, a szülők egzisztenciális problémái lemérhetőek a gyermekek neveltségi szintjén, anyanyelvi kultúráján. A gyermekek élményeiket a szűk családi környezetből és a tömegkommunikációs eszközökből feléjük áramló kezeletlen hatásokból szerzik, ami nem mindig pozitív.

Igyekszünk bevonni a családokat az óvodai életbe. Mindez, aktivizálja a szülőket az együttműködésben.

Erősíti a szülők felelősségét, támogatja a családi nevelés problémáinak megoldását. Az óvodapedagógus a rendszerben mintát ad a közös játékra a gyermekekkel való törődésre, a nevelésre.

2. A kliensi érdekek számbavétele

Az intézmény profiljának kialakításánál központi szerepet kap a kliensi érdekek és értékek számbavétele. Meggyőződésünk, hogy az intézmény akkor működik jól, ha az érintettek jónak tartják. Alapelvünk, hogy minden érintett a jogszabályok által előírt hatáskörben érvényesítheti érdekeit. Minden egyéb esetben egyezsége, kompromisszumra van szükség.

A működésünk sarkalatos kérdése a szülői igényeknek, elvárásoknak való megfelelés pedagógiai elveink feladása nélkül. A szülők akkor elégedettek az intézménnyel, ha gyermeküket biztonságban tudják, ha érzik az óvó-védő, szerető gondoskodást, s ha a gyermekek fejlődési mutatóiról, közösségi magatartásáról toleráns partneri kapcsolatban szerezhettek információkat. Nyitott nevelőket, nyitott óvodát várnak el tőlünk.

Nyitott óvodánk jellemzői:

- a családi nevelés meghatározó a gyermek személyiségfejlődése során: kultúrát, értéket közvetít és képvisel,
- a családok megismerése (családlátogatás, környezettanulmány) elsődleges, fontos a türelem, elfogadás, empátia a gyermek érdekében, a jó kapcsolat kialakítása a szülőkkel,
- olyan közösségi rendezvények, események szervezése, melyek a családok együttműködésére épülnek (kultúra-közvetítés, szabadidő szervezés),
- a veszélyeztetett gyermekek alapellátásban való gondozása, a veszélyeztető tényezők megszüntetésére törekvés, széles körű intézményi és társadalmi kapcsolatokon keresztül,
- szülőbevonás, az óvodai élet történéseinek aktív részesei a családok, családtagok.

Az óvodai életnek nem külső szemlélői, hanem aktív résztvevői szeretnének lenni.

Az óvodának meg kell teremteni a szülők elfoglaltságához igazodó nyitva tartás feltételeit, ezért a tanévnyitó értekezleteken felmerül évről évre az igények felmérése, de nem volt szükség a változtatásra. Így a jelenleg érvényben lévő nyitva tartás mindkét telephelyen: 6³⁰ – 17⁰⁰ -ig.

Megteszünk mindent a sajátos nevelési igényű gyermekek legideálisabb fejlesztése érdekében és segítjük a szülőket a megfelelő döntések meghozatalában.

Biztosítja intézményünk a vallásszabadság gyakorlásának feltételeit is: a gyermekek életkori sajátosságaihoz és a napirendhez igazodva folyik felekezeti nélküli hitoktatás - a szülők írásbeli nyilatkozata alapján - a gyermekek számára. Fontos feladatunk a differenciált fejlesztésre szoruló gyermekek egyéni fejlesztése (differenciálás) és a tehetséggondozás, az életkori sajátosságok figyelembevételével, a gyermekek túlterhelése nélkül.

Az óvoda speciális helyzetéből adódóan nagyon drága intézmény. Működtetése, fenntartása igen sokba kerül, aminek egyik fő oka, hogy a 3-6-7(8) éves korosztály – életkori sajátosságaiból eredően – felnőtt függő. Így a 10 és fél órás nyitvatartási idő két műszaknyi személyi állomány beállítását igényli. Emellett a dologi kiadásokat az egész napos energia, a víz, a fűtés... stb. felhasználása növeli meg.

A fenntartó – az óriási költségráfordítás miatt – joggal várja el tőlünk, hogy intézményünk kellő hatékonysággal működjön, s hogy az iskola is és a szülők is elismeréssel szóljanak az itt folyó nevelőmunkáról.

A személyiségfejlesztés folyamatának szemlélete megkívánja, hogy az óvoda a nevelés valamennyi színterén kiépítse kapcsolatait, kiemelt szerepet adva a **családnak**, ahonnan a gyermek érkezik és ahol él, valamint az **iskolának**, ahová az óvodából kerül.

Átértékelődik az óvoda és iskola érdekegyeztetése, mivel az Országos Alaprogram a lassú átmenet elvére helyezi a hangsúlyt.

A gyermekek zökkenőmentes iskolakezdése érdekében az óvodának célirányosan kell fejleszteni azokat a képességeket, értékeket, amelyekre az iskola alapozni tud: a figyelmet, a türelmet, a kitartást, állóképességet, akaratot, szabálytudatot, együttműködési készséget, kommunikációs készséget... stb.

Iskolaválasztás támogatása:

Az érintett kollégákkal közös óvoda- iskola átmenetet segítő program kidolgozása: nyíltnap látogatása az iskolában, közös rendezvények szervezése, lebonyolítása, szülők tájékoztatása az iskoláról.

Óvoda-iskola átmenetet segítő programok: kölcsönös hospitálás, közös szakmai fórumok, tanítói látogatás, tájékoztatás az iskolába kerülő gyermekekről.

Gyermekek fejlődésének után követése legalább az általános iskola első évében:

DIFER mérés, iskolai bemenet mérés, személyes konzultáció a gyermekek fejlődéséről.

Az intézmény hatékony működéséhez a szülői, fenntartói, iskolai igényeken túl elengedhetetlen a nevelőtestület érdekeinek, értékeinek figyelembevétele.

A nevelők csak úgy képesek az elvárásoknak megfelelni, ha folyamatosan fejlesztik képességeiket.

Csak az tud kiegyensúlyozott légkört teremteni maga körül, aki maga is kiegyensúlyozott. Ennek elengedhetetlen feltétele a normák, elvárások egyértelművé tétele a számukra.

Az értékek (jó pedagógus, hatékony módszer...stb.) tartalmán valamennyi nevelőnek ugyanazt kell értenie ahhoz, hogy a rendező elvek mentén szabadon dönthessenek a mindennapok gyakorlatában.

A helyi pedagógiai program sikere attól függ, hogy a realitások talaján – okos kompromisszumokkal – az igények és lehetőségek mérlegelésével a mindennapokban hogyan sikerül majd egyeztetni az itt megfogalmazott kliensi érdekeket.

4. A tárgyi feltételrendszer

A központi óvoda épületének állaga jó. Külső és belső képének viszonylagos esztétikáját nagymértékben elősegíti az óvónők munkája. A csoportszobák közül kettő nagyobb és kettő kisebb alapterületű. A helyiségek tágasak és világosak.

A tagintézmény új épületét 2001-ben vehettük birtokba. Ez az épület már megfelel az óvodával szemben támasztott követelményeknek. Tágas, világos, szociális blokkal megfelelően felszerelt. Az óvodák udvara tágas, elegendő mozgásteret biztosít a gyermekek számára. Az udvari játékok beszerzése – anyagi lehetőségeinkhez mérten – folyamatosan történik.

5. A személyi feltétel statisztikai mutatói

Intézményünkben az alábbi végzettségű alkalmazottak dolgoznak:

Óvodapedagógusok: 15 fő – felsőfokú illetve főiskolai végzettséggel

Pedagógiai asszisztens: 2 fő – közép – illetve felsőfokú végzettséggel

Dajkák: 7 fő – dajka szakmunkás bizonyítvánnyal

Technikai: 1 fő – óvodatitkár középiskolai végzettséggel

A gyermekek beszédhibáinak javítását logopédus végzi, heti 5 órában, megbízási díjazással.

III. A Helyi Óvodai Pedagógiai Program nevelésfilozófiája

Óvoda és gyermekkép

Mivel a két intézmény kilométerekre van egymástól, ezért nevelőtestületünk tagjai intézményenként alkotnak kisebb közösségeket. Óvodapedagógusaink az egyéni különbségek ellenére azonos nevelésfilozófiát vallanak. A pedagógiai munka hatékonysága érdekében fontosnak tartjuk, hogy a nevelők az adott normákon belül, beállítódásuk szerint szabadon nevelhessenek, azaz élhessenek a pedagógiai módszertani szabadsággal. (Küldetésnyilatkozatunk a 3. számú melléklet.)

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

Az óvoda – a család mellett kiegészítő szerepben – motiváló, *ingergazdag*, egészségnevelési szempontokat szem előtt tartva – környezetével és céltudatos, tervszerű munkával segíti a gyermek „*énfejlődését*”, szociális énképének formálódását. A 3-6-7(8) éves gyermekekben végbemenő szomatikus és lelki funkciók kibontakozásához elengedhetetlen a szociális és tárgyi környezet motiváló szerepe. A korosztályra jellemző, hogy az ismereteket utánzással sajátítják el. A gyermek, mint egy „*totális érzékszerv*” irányul a világra és szinte akadálytalanul áramlanak be személyiségébe a környezeti hatások. Fontos tehát, hogy a gyermek pozitív hatásokkal, tökéletes „*modellekkel*” találkozzon, hogy a társadalmi normáknak megfelelő értékrend differenciálódjon benne.

A *nevelést* a szocializáció eszközének, céltudatos, tervszerű munkának tekintjük. Nemcsak „*megengedjük*” a gyermeki személyiség formálódását, hanem pedagógiai módszerekkel célirányos hatások megszervezésére törekszünk.

Az öröklött tényezők korlátait ismerve valljuk, hogy minden gyermek csak önmagához viszonyítva fejleszthető. A gyermekeknek nemcsak életkori szakaszonként, hanem egyenként is eltérő testi-lelki szükségleteik vannak. Ezért a pedagógiai hatékonyság szempontjából individualizált módszereket meghatározónak tekintjük. A csoportos tevékenységekkel olyan szocializációs színteret kívánunk teremteni a gyermekeknek, ahol megszerezhetik a korosztály műveltségi anyagát. Elleshetik a nevelőktől, társaiktól az együttműködési, tanulási technikákat, a viselkedési normákat és természetesen a tudásvágyukat is kielégíthetik.

Az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságaiból eredően kiszolgáltatott, felnőtt függő. A felnőttek tapintatos, biztonságot nyújtó jelenléte elengedhetetlen feltétele a személyiség szabad kibontakozásának.

A nevelőtől ebben az érzékeny, veszélyeket is rejtő életszakaszban felkészültséget és magas erkölcsi szinten álló pedagógiai munkát igényel a gyermek nevelése, képességeinek fejlesztése.

Alapvető követelmény a kisgyermek jogainak védelme, emberi méltóságának tisztelete, szükségleteinek maradéktalan kielégítése.

A jó nevelőt a gyermekszeretet, tisztelet, felelősségérzet, empátiakészség, rejtett üzenetet küldő kommunikáció, önképzési igény és szakmai tudás jellemzi.

IV. Az óvodai nevelés cél- és feladatrendszere

1. Az óvodai nevelés célja:

- 3-6-7(8) éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a szocializáció feltételrendszerének biztosítása, ezáltal személyiségük formálása. A szocializáció sikere érdekében az óvodai élet segítse a szokás és normarendszer megalapozását.
- Az egészséges életmód megalapozásával a testi-lelki egészség biztosítása.
- Az általános emberi értékeket és normákat elfogadó, kommunikációs és kooperációs technikákat ismerő, környezettudatos elveket valló, a különbözőséget toleráló individuummá válás elősegítése.
- Az egyéni adottságok korlátain belül a korosztály műveltségi anyagának elsajátítása. Ismeretszerzés és ezzel adekvát magatartásformálás. A gyermek testi, értelmi és szociális érettségének célirányos fejlesztésével a zökkenőmentes iskolakezdés biztosítása. Az esélyegyenlőség javítása.
- Az **Óvodai Fejlesztő Programunk** az óvodánkba járó valamennyi kisgyermek - legyen az magyar, sajátos nevelési igényű, nemzetiségi - együttnevelésének, integrációjának megvalósítását eredményezi.

2. Az óvodai nevelés feladata:

- A gyermekekre jellemző tevékenységi vágy és önállósulási törekvés kielégítésével az „anyáról való leválás” folyamatának és az én-tudat ébredésének elősegítése.
- A gyermekekben lezajló biológiai és pszichés folyamatokhoz - az egyéni képességeikhez igazodó – feltételrendszer biztosítása. Egészségügyi és közösségi szokások alakítása, egészséges életmódra nevelés, testi fejlődésének elősegítése.

- Biztonságot adó, szeretetteljes, érzelemgazdag, együttérzést sugárzó óvodai légkör megteremtése, fenntartása.
- Az emberi viszonyokkal és a kommunikációval való ismerkedés lehetőségeinek felkínálása. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása az óvodai nevelés valamennyi tevékenységi formáján keresztül. Utánzásra alkalmas „modellek” állítása. A hatások újraéléséhez a szabad játék és élettér biztosítása. A természet közelségének és élménytárának kihasználása, a környezetvédelmi és megóvási szokások kialakítása.
- A gyermeki érdeklődés felkeltése az iskola iránt. A tanuláshoz szükséges készségek kialakítása. Ismeretbővítés, problémamegoldó gondolkodás, figyelem, türelem, kitartás, feladat- és szabálytudat, mozgáskoordináció és az észlelési képességek fejlesztése. Az edzettség és az állóképesség fokozása.
- Lehetőséget kell teremteni a migráns gyermekek önazonosságának megőrzésére, ápolására, erősítésére; az interkulturális nevelésen alapuló integrációra; a gyermeki jogok és alapvető szabadság védelmére; egymás anyanyelvének és kultúrájának megismerésére.
- A feladatok megoldásához a leghatékonyabb tartalmak, módszerek, tevékenységi formák alkalmazása. A humán erőforrások fejlesztése.

V. A programválasztás indoklása

Nevelőtestületünk a különböző nevelésfilozófiákra építkező nevelési rendszerek közül a Gáspár-pedagógiára épülő, Fábíán Katalin által kidolgozott

Tevékenységeközpontú Óvodai Nevelési Programot

tartotta a legcélszerűbbnek adaptálásra.

A választásnál döntő szempont volt, hogy ez a program nevelés-filozófiájában összeegyeztüljön a mi nevelési elképzeléseinkkel.

Cél-, feladat- és tevékenységi rendszere követi az óvodapedagógiai hagyományokat. Legfontosabb tanulási módszernek a játékot tekinti, de a munkát és a tanulást is alapvető tevékenységi formaként kezeli. A tevékenységközpontú óvodai program az alapfunkciók mentén építkező nevelési rendszer. Fő célként a gyermekek szociális életképességének fejlesztését vállalja fel a tevékenységek által a tevékenységeken keresztül. A gyermekek „társadalmi gyakorlatra való felkészítését” úgy célozza meg, hogy lehetővé teszi a változó gyermeki szükségletek kielégítését és a társadalmi normákkal, szokásokkal való találkozást. Alkalmas az eltérő értékekkel és kultúrával rendelkező családok mentális, érzelmi és szociális támogatására.

Olyan lehetőségeket kínál a családokkal való kapcsolattartásra, amelyek tiszteletben tartják egymás kompetenciáját. Fontos óvodai funkciónak tekinti a családból hozott értékrend társadalmi környezetben való kipróbálását, az új normákkal való találkozás lehetőségének felkínálását.

Az óvoda a családtól eltérő lehetőségeivel, szakszerűen kialakított környezetével el tud látni ilyen feladatot.

Nagy értéke ennek a programnak, hogy **keretjelle**gű. Szabadon formálható a helyi sajátosságok és a kreatív óvodapedagógusi elképzelések szerint.

Felzárkóztató, prevenciós és tehetség gondozó programokkal is bővíthető.

A program nevelési céljai osztott vagy osztatlan csoportszerkezetben egyaránt megvalósíthatók.

Megkülönböztetett szerepet kap a kommunikáció és a kooperáció.

Tudatosan vállalja a pszichikai funkciók fejlesztését.

Feltárja a szükségleteket, a tevékenységek és a képességek szerepét a személyiségfejlődés folyamatában és az óvodapedagógus feladatait is kidolgozza e téren.

Nem állít fel sorrendet a gyermek szükségleteit illetően:

- a fiziológiai szükségleteket
- a biztonságérzetet, a szeretet szükségletét,
- a tudásvágy kielégítését,
- az esztétikai szükségleteket,
- az önérvényesítés és az önmegvalósítás szükségleteit

összefüggésében szemléli, de érzékelteti, hogy a különböző életkorú gyermekek esetében egy - egy szükséglet kiemelt szerepet kap (pl.: a 3-4 éves korosztály számára kiemelt fontosságú a gondozás és a biztonságérzet.)

A **gondozás** megkülönböztetett helyet foglal el az óvodai nevelőmunkában, mert a gyermek olyan szükségletét elégíti ki, amely alapfeltétele a többi nevelői hatás érvényesülésének. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal. A gondozás, a gondoskodás, a szeretet biztonságérzetet és nyitottságot eredményez a külvilág felé.

Az óvónő – gyermek kapcsolata

A gyermek jó közérzetéhez, egészséges személyiségfejlődéséhez elengedhetetlen feltétel az óvónő és a gyermek közötti szeretetteljes kapcsolat és a biztonságot adó derűs, kiegyensúlyozott óvodai légkör, amelyben kibontakozhat a gyermeki érdeklődés önmaga és környezete iránt. A jó óvodai légkör megkönnyíti az önállósodást, a szülőről való leválást, oldja a szorongást, fokozza a gyermekek aktivitását.

A gyermek számára az anya az elsődleges modell. Vele szövődik a legmélyebb érzelmi kapcsolat, de az óvónő empátiás készsége, kommunikációja, társas viselkedése, szokásai a gyermek énképének kialakulásában meghatározó szerepet kapnak. Ezért az óvodában a felszabadult, derűs légkör a legnagyobb érték, s ennek megteremtése az óvodapedagógus legfontosabb feladata.

VI. A tevékenységközpontú óvodai nevelés célja és feladatai

A tevékenységközpontú óvodai nevelés a gyermek középpontba helyezését és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának.

A gyermeki személyiséget úgy definiáljuk, mint az egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény aktivitását. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, a belső fejlődés – az érés – sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az óvoda nevelő intézmény, s mint ilyen, a gyermeki személyiség kibontakoztatására, nevelésére, fejlesztésére törekszik. Tehát nem csupán „megengedi”, hogy a gyermek fejlődjön, nem passzívan szemléli ezt a fejlődést, hanem lehetővé teszi, elősegíti azt, tudatosan tervezett, szervezett nevelési helyzetek megteremtésével. A tevékenységközpontú óvodai nevelés a 3-7(8) éves korú gyermekek szociális életképességét (életre nevelését) minden későbbi fejlődés alapjaként kezeli, a pedagógiai célok és feladatok centrumának tudatosan az együttműködési és érintkezési képességek fejlesztését állítja, azaz kooperációra és kommunikációra kívánja képessé tenni óvodáskorban a gyermekeket.

A **kooperáció** és a **kommunikáció** az adott nevelési intézmény lehetőségei között valamennyi nevelési helyzetre vonatkozóan a következő konkrét tartalmat foglalja magába:

1. A kooperáció konkrét tartalma:

A társas, közösségi és egyéni élet feltételeinek közös összehangolt erőfeszítésén alapuló újratermelése.

2. A kommunikáció konkrét tartalma:

A közmegegyezésre (a konszenzusra) való törekvés mindazokban a kérdésekben, amelyek az együttélés és együttműködés előkészítését, lebonyolítását, ellenőrzését és értékelését szolgálják.

Az óvoda a pedagógiailag segített, ösztönzött szocializáció minél teljesebb megvalósítására törekszik. A kisgyermeknek ahhoz, hogy boldoguljon, meg kell tanulnia beszélni, közlekedni, a környezet adta keretek között tevékenykedni, az eszközöket használni, a társakkal együttműködni, el kell lennie a mindennapi élet adta szerepeket, magatartásmintákat.

Ez, akárhogyan is nézzük, komplex életfeladat, a szociális tanulás intenzív formája. Ennek egy részét – eltérő kulturális színvonalon – a családok teljesítik. Az óvoda azonban nem csupán kiegészítő szerepet játszik az elsődleges szocializáció folyamatában, hanem arányos fejlesztését, intenzitásának fokozását, magasabb színvonalra emelését is vállalja, azaz: kiegészíti, kiterjeszti, felerősíti a szociális tanulást.

A társadalom és az egyén kölcsönviszonyának valamiképpen a **nevelés** fogalmában is tükröződnie kell. Felfogásunk szerint a nevelés a társadalom számára szükséges egyéni képességek intenzív fejlesztése, a mi esetünkben a **tevékenységközpontú óvodai nevelés célja:**

A 3-7 éves korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, amely magában foglalja:

- a.) **a teljes gyermeki személyiség fejlesztését** a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.
- b.) **az életre való felkészítést** a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.

Ez a pedagógiai program – az óvodás gyermek szociális életképessége növelése érdekében – fejlesztő hatásokban gazdag nevelési alaphelyzet megteremtését feltételezi. A nevelési alaphelyzet mindenek előtt az adott nevelési intézményre jellemző tevékenységek, együttműködési formák, kapcsolatok, fejlesztő hatások és fejlődési lehetőségek összefüggő rendszerében és által létezik.

A nevelés, mint „tudatos értékválasztás” a nevelési helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik. A gyermeki megismerés alapja 3-7 éves korban a folyamatos érzékelés, tapasztalás és cselekvés, ezért a nevelési alaphelyzetbe szervesen illeszkedő rendszeres tevékenységeket úgy kell értelmeznünk, mint a pedagógiailag meghatározott szocializáció igazi determinánsait.

A tevékenységközpontú óvodai program nem egyoldalú gyermekközpontúságot hirdet, nem abszolutizálja a gyermeki szükségleteket és az óvodáskori adottságokat. Ezeket alapnak tekinti a nevelés alapnormáinak megvalósításához. Programunk vallja, hogy a gyereket minden életkori szakaszban orientálni kell valamire, vezetni kell valahová.

Mire orientálhat az óvoda?

A szélesesen értelmezett életfeladatokra. Az óvoda feladata tehát nem a szűken vett iskolai feladatokra való felkészítés. Mi azt állítjuk, hogy az életfeladatokra orientálás az igazi tennivaló. Azt mondjuk, hogy az életre való felkészítés csak valóságos tevékenységek, csak a tevékeny életre alapozott nevelőmunka útján valósítható meg.

A nevelési cél elérésének feltételei:

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek **szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek** figyelembevételével, a gyermek egyéni adottságaiból kiindulva lehetséges megvalósítani.

1. A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében:

A gyermek **fejlődő** személyiség, ezért a gyermeknek sajátos, **életkoronként, életkori szakaszonként és egyénenként** változó testi, lelki szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség alakulásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van. A környezeti hatások közül a **család** szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs színtér, amely a kisgyermeket formálja. A családi hatások a legtöbb esetben nem tudatosan tervezettek, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy spontán módon valósítják meg a „társadalomba való bevezetés” feladatait. Természetesen a különböző kultúrájú családok másként viszonyulnak a gyermekhez, a gyermeknek a családban elfoglalt helyéhez és más-más szerepet szánnak neki a családi életben belül. A családi nevelés mellett az óvodának igen nagy szerepe van (lehet) az elsődleges szocializáció során. Az óvoda nagy előnye a családdal szemben, hogy a családnál tágabb, tagoltabb szocializációs erőteret hozhat létre. Tudatosan alakítja, építi, kombinálja azokat a nevelő hatásokat, amelyekben az együttműködés és a társas érintkezés elemi formái integráns egységet, szerves, kölcsönös kapcsolatot alkotnak. Az óvoda tehát nem a spontán szocializációnak, hanem a pedagógiailag determinált szocializációnak a színtere, ahol az elemi kooperációs és kommunikációs formák tudatos kibontakoztatása folyik. Az óvodáskorú gyermekek érzelmi állapotát, befolyásolhatóságát nagy mértékben az a családi atmoszféra határozza meg, amelyben élnek. Az érzelmi alapigények kielégítése, pl. a biztonságérzet, védettségérzet a feltétele annak, hogy a gyermek a környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Az óvodapedagógus nagyon eltérő érzelmi kívánalmakkal találkozik. Az óvodában a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni és empátiakészséget mutatni – ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi neveléshez, mint a kiegyensúlyozott, harmonikus alaphangulat kialakítása. Az olyan óvodai atmoszféra, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz lehetővé, hozzájárulhat a gyermek boldog alaphangulatának kifejlődéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez. Azok a gyermekek pedig, akik viselkedési nehézségekkel és zavarokkal küzdenek (agresszivitás, gátlás), különösen sok figyelmet és megértő nevelői magatartást igényelnek.

Az érzelmi nevelés feladatai:

- A szeretet és kötődés képességének fejlesztése, mely magába foglalja a szülőföldhöz való ragaszkodást szűkebb és tágabb környezetük megismerésével.
- A mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése, a különbözőségek elfogadása és tisztelete.
- Az élménybefogadás képességének fejlesztése.
- Az érzelmek kifejező képességének fejlesztése.
- Az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése.
- Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése.
- A nehezebben szocializálható, lassabban fejlődő, sajátos nevelési igényű, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek befogadása, fejlesztési lehetőségeinek biztosítása.

A fejlesztés tehát azután kezdődik, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben. A gyermekek gondozása az óvodai nevelőmunka alapvető feladata – olyan sajátos nevelési feladat, melynek színvonalas megvalósítása nemcsak a gyermek személyiségének fejlesztését alapozza meg, de lehetővé teszi annak a kedvező környezeti hatásnak a kialakulását, ami a gyermek további fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul.

Az óvodapedagógus feladatai a gyermeki szükségletek kielégítésében:

- Az egészséges óvodai környezet megteremtése.
- A nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkör kialakítása.
- A gyermek megfelelő gondozottságának biztosítása.
- A gyermek alapvető fizikai szükségleteinek kielégítése.
- A gyermek ismeretszerző tevékenysége során egyénre szabott, pozitív értékeléssel segítse a gyermek önmagához viszonyított fejlődését, kibontakozását.

2. A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében:

A gyermek személyisége és a tevékenysége kölcsönösen egymásra hatva fejlődnek.

A gyermek tevékenykedő lény. Személyisége komplex tevékenységek által fejleszthető a leghatékonyabban. A gyermeki tevékenység fogalma összefoglalható az alábbiakban:

- valamilyen belső szükséglet kielégítésének vagy külső követelmény teljesítésének eszköze
- képesség – felhasználás, képességfejlesztés eszköze.

A nevelő hatás belső – a tevékenység tartalmából eredő – feltételei:

- az egyén számára érdekes, a csoport számára fontos, hasznos tevékenység legyen (aminek hasznosságát egyre szélesebb közösség ítélni meg)
- a célkitűző és a célmegvalósító tevékenység egysége érvényesüljön
- a tevékenység és az eredmény kölcsönös feltételezettsége biztosítva legyen (csak a végbevitt, befejezett tevékenységnek van élményereje)
- a tevékenységrendszer teljessége zavartalan legyen kettős szempontból:

1. elégítse ki a gyermekek akciószükségletét

2. oldja meg az adott gyermekközösség valamennyi feladatát

(az önkiszolgálástól a csoportélet kialakításáig – a csoportélet kialakításától a környezet formálásáig).

A nevelő hatás pedagógiai feltételei:

- A tevékenység pedagógiai előkészítése (ráhangolás, tudatosítás... stb.) közös feladata az óvodapedagógusnak, dajkának és az egész óvodai környezetnek.
- A tevékenység pedagógiai megszervezése az óvoda dolgozói részéről nagy tapintatot igényel (semmit se végezzünk el a gyermekek helyett, de mindenben segítsünk, amikor arra szükségük van a gyermekeknek).
- A tevékenység pedagógiai értékelése ugyancsak alapvető feladata az óvodapedagógusnak. A siker, a sikertelenség okai, a jól, vagy rosszul megválasztott tevékenységi mód, az együttműködés megléte, vagy hiánya...stb. lehet az értékelés kiinduló alapja.

A személyiség felfogható az egyénre jellemző tevékenység hierarchiájaként:

A gyermekek számára meg kell adni a lehetőséget az önállóan megválasztott belsőből fakadó tevékenységre. A gyermeki tevékenység szervezésekor szükséges figyelembe venni a 3-7(8) éves korú gyermekek tevékenységének jellemzőit. A 3-7(8) éves korú gyermeket tevékenységi vágy jellemzi. Bármilyen mozgás, cselekvés, változás felkelti a gyermek figyelmét, és utánzásra ösztönzi. A megismerési vágy, a kíváncsiság életkori sajátossága óvodáskorú gyermekeinknek. A gyermek tevékenysége gyakran változik: minél kisebb a gyermek, annál gyakrabban változtatja tevékenységi formáit. Ennek következtében az adott tevékenység általában rövid ideig tart és nincs mindig összhangban a kitűzött céllal.

Az óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy az életkor és az egyéni adottság nagymértékben meghatározzák a gyermeki tevékenység minőségét és mennyiségét, tehát ezt figyelembe véve segítheti elő a tevékenységek minél szélesebb kibontakoztatását a csoportban. A 3-7(8) éves korú gyermek életmegnyilvánulásaiban nem különülnek el élesen a különböző tevékenységek. A gyermek számára a játék lehet munka is és fordítva. A közösségért végzett feladat lehet játék, esetleg a szabadidő kellemes eltöltése.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- Biztosítsa minél változatosabb, többfajta tevékenység egy időben történő gyakorlásához a megfelelő feltételeket (idő, hely, eszközök, ötletek).
- A tevékenységek megszervezésében támaszkodjon a gyermekek tapasztalataira, a gyermekek aktuális élményvilágára.
- Élmények nyújtásával segítse elő a minél sokrétűbb és minél komplexebb tevékenységformák kialakulását az óvodai csoportban.

3. A képességek szerepe a nevelési cél elérésében

A tevékenységközpontú nevelés olyan képességek kifejlesztését jelenti, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek. Végső soron minden alkotó, termelő képesség társadalmilag szükségesnek tekinthető. Az egyéni képesség részben öncél, az önmegvalósítás mértéke, részben a társadalmi létezés eszköze, a társadalmi haladás feltétele, forrása. Ezt a kettős meghatározottságot a pedagógiának nem áll módjában megkerülni, a belső arányokon, a tendenciákon azonban lehet módosítani, az önmegvalósítás és a társadalom érdekeit szolgáló tevékenység teljes, vagy részleges egybeesését elő lehet segíteni.

A tevékenység szervezés és a képességfejlesztés kölcsönös kapcsolatban áll egymással:

A nevelés a társadalmilag szükséges egyéni képességek intenzív fejlesztése. Ebben a minőségében egyszerre több részfunkciót teljesít:

- A nevelés
- orientáló tevékenység is,
 - tevékenység szervezés is,
 - képességfejlesztés is.

Az első két funkcióval korábban már foglalkoztunk. Most a harmadik részfunkció sajátosságait és teljesítésének feltételeit vizsgáljuk közelebbről.

A lehetséges emberi képességek és tulajdonságok száma szinte végtelen, ezeket képtelenség lenne áttekinteni és külön – külön formálni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lennének a nevelés szempontjából kitüntetett képességosztályok.

A társadalmi és egyéni szempontokból lényeges képességek két nagy csoportba sorolhatók:

1. Az első csoportba tartoznak a **kooperációs** képességek,
2. A második csoportba tartoznak a **kommunikációs** képességek.

Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát... stb. mindenekelőtt az alapul szolgáló tevékenység társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága... stb.) határozza meg.

Más szóval: korántsem mindegy, hogy miben kooperálunk, hogy miről kommunikálunk.

A tevékenység több szempontból is bázisa a képességfejlesztésnek:

- a tevékenység a kifejlesztett képesség forrása (mivel a képességek tevékenység közben fejlődnek)
- a tevékenység nemcsak forrása, hanem célja is a képességek fejlesztésének (a képesség, meghatározott tevékenységekre való alkalmasság)
- a tevékenység a képességfejlesztés eszköze (az adekvát képességek csak konkrét tevékenységek által formálhatók)
- a tevékenység a kifejlesztett képességek felhasználásának, kifejtésének színhelye (a képességek csak meghatározott tevékenységekben nyilvánulnak meg).

A képesség és a tevékenység annyira mély és genetikus kapcsolatban áll egymással, hogy csak a reáltevékenységekre alapozott nevelésnek lehet igazi esélye a sikeres képességfejlesztésre, hiszen minden képesség valamilyen tevékenységre való alkalmasság, és a képességek csak tevékenységekben fejlődhetnek ki és nyilvánulhatnak meg. Ez az általános képességekre is érvényes. Nincs olyan általános képesség, amelynek ne valamilyen konkrét tevékenység lett volna az eredeti forrása. A kommunikációra és a kooperációra való képességet a gyermek a kommunikáció és a kooperáció egymással összefüggő folyamatában, a kommunikáció és a kooperáció gyakorlása közben és által szerezheti meg. Ezek, mint említettük, kitüntetett képességosztályok. Bár nem tartalmazzák az emberi képességek összességét, magukban foglalják azokat a lényegi képességeket, amelyek a tudatos emberi élet folytatásához elsőrendűen szükségesek. Az emberi képességek összessége több emberformáló folyamat, pl. a szocializáció, a művelődés eredményeként jelenik meg. Az előbbieket azonban itt is aktív szerepet töltenek be: szervezik, rendezik, hatékonyabbá teszik... stb. az egyén képességstruktúráját.

Az óvodapedagógus feladatai a képességek fejlesztésében:

- Folyamatosan biztosítsa a gyermekek számára, a képességeik kibontakoztatásához szükséges tevékenységek gyakorlásának lehetőségeit.
- A folyamatos megfigyelés útján alkosson tiszta képet a gyermek meglévő képességeiről. Ennek ismeretében törekedjen a képességek fejlesztésére.
- Minden gyermek képességét önmagához – a saját lehetőségeihez - viszonyítva igyekezzon fejleszteni.

VII. A tudatos fejlesztés feltételei:

A 3-7(8) éves korú gyermek fejlesztése a nevelési céloknak megfelelően a nevelési folyamatban valósul meg. A nevelési folyamat a környezettel való állandó és szoros kapcsolatban zajlik. A nevelési folyamatban a gyermek spontán fejlődése, érése és a nevelési céloknak megfelelő tudatos fejlesztése egymást kiegészítve érvényesülnek. A tudatos fejlesztés és az óvodapedagógus által irányított, befolyásolt, de nem kizárólagosan tőle függő folyamat. A társadalmi, gazdasági környezet, a helyi lehetőségek, a gyermekcsoport életkora, összetétele, a szülők igényei mind befolyással vannak a fejlesztés tartalmára. A tudatos fejlesztést az objektív és szubjektív feltételek ugyancsak jelentősen befolyásolják.

Az **objektív (külső) feltételek** adottak, a program elején, a tárgyi feltételrendszer című fejezetben már szerepelt, ezért itt ismételtelen már nem térünk ki rá.

A tudatos fejlesztés szubjektív feltételei:

1. Az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése

A hangsúly az aktív, kétpólusú együttműködésre kerül. Az aktív nevelés tevékenységközpontú és tevékenységre alapozott nevelés. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyermeknek éppúgy lehet véleménye, elképzelése, ötlete, javaslata, mint a felnőttnek. Ezt komolyan kell venni és beépíteni a fejlesztési elképzelésünkbe. A gyermeket ugyanis saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni a nevelés folyamatában, hanem éppen ellenkezőleg, ezekre az élményekre, tapasztalatokra szükséges ráépíteni, megtervezni a gyermeki tevékenységeket. A fejlesztés során abból kell kiindulni, ami a gyermeket körülveszi, foglalkoztatja és érdekli. Ezzel válik lehetővé a gyermek aktivitásának bekapcsolása a nevelés folyamatába.

2. Az óvodapedagógus modell szerepe

A tevékenységközpontú óvodai nevelés az óvodapedagógust kulcsfontosságú szereplőnek tekinti a nevelési folyamatban. A gyermek utánzási hajlamából következően az óvodapedagógusnak kiemelt azonosulást indukáló szerepe van. Óvodáskorban, de későbbi életkorban is példa a leghatásosabb nevelő erők egyike. Éppen ezért nagyon fontos, hogy mit és hogyan mond a pedagógus, miként viselkedik, hogyan öltözködik, stb. Különösen 3-4 éves korban meghatározó a pedagógus személyisége, hiszen kezdetben a gyermek teljesen kritikátlanul, válogatás nélkül utánoz, kizárólag a szeretett és érzelmileg hozzá legközelebb álló felnőtt kedvéért. Sok múlik tehát azon, milyen értékeket preferál az óvodapedagógus, a gyermek környezete, és azon belül elsősorban a család. Gyakran előfordulhatnak értékkonfliktusok a család és az óvoda között. Ilyenkor az óvodapedagógusnak rendkívül tapintatosan és kizárólag a gyermek érdekeit figyelembe véve kell közelítenie a megoldás felé. A gyermek már megtanul és magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyeket az óvodában is tiszteletben kell tartani. Az óvónő mintegy átveszi, átvállalja a gyermek óvodai életében az anya szerepét. Az ő biztonságot és harmóniát sugárzó egyénisége feltétlenül hatni fog a gyermeki személyiség fejlődésére. Ezért gondoljuk azt, hogy a gyermek harmonikus fejlesztésének alapkövetelménye abból indul ki, hogy a gyermek – felnőtt kapcsolat alapja és mintája egész gyermekkoron át a gyermek – szülő viszony. Ebben a kapcsolatban kell az óvónőnek napközben mintegy helyettesítenie az anyát. A biztonságérzet egyik biztosítója a testi kapcsolat, az ölelés szorossága. Az óvodában még 6-7 éves korban is igénylik a gyermekek a gyakori simogatást, szeretgetést, ölelést. A gyermek és az óvodapedagógus aktív együttműködése a felnőttől is másfajta beállítódást, viselkedést igényel. El kell fogadnia, hogy nemcsak ő irányíthatja a gyermeket, hanem a gyermek is hat rá. Kapcsolatuk aktív és kölcsönös. Ez a pedagógusi magatartás feltételezi az önállóságot, rugalmasságot, döntési képességet, helyzetfelismerő képességet meglétét. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan nevelő képes a gyermeket az életre, az önálló gondolkodásra serkenteni, aki maga is rendelkezik ezekkel a képességekkel.

A tevékenységközpontú programmal dolgozó óvodapedagógusok merészen elengedhetik a fantáziájukat, mert minden, a csoportot érintő kérdésben, legyen az napirend, vagy tartalmi kérdés, szervezési probléma, vagy az élet adta szituáció, nemcsak lehet, de kell is a lehetőségekhez mérten a döntésekbe a gyermekeket bevonni.

3.Az óvónő és a dajka együttműködése

A tevékenységközpontú óvodai program megvalósítása során a dajka munkája az óvodapedagóguséval összehangolttá válik, mert a dajkát a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük. A dajka egyike a gyermeket nevelő felnőttnek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka közvetlenül és tevékenyen részt vehessen, elsősorban arra van szükség, hogy megfelelő szinten tájékoztatva legyen az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseit, módszereit illetően. Tudnia kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvónők a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. A célok elfogadtatása, a megvalósítás eszközeinek maradéktalan alkalmazása megsokszorozhatja a felnőttektől kiinduló nevelő hatásokat.

3. A környezetben élők hatásai

Az óvoda mindig adott környezetben működik, ezért óvodáink esetében lehetnek eltérő és azonos vonások a környezet feltételeit, lehetőségeit illetően. Nagyon fontos hatást gyakorolhat az óvoda nevelőmunkájára az, hogy milyenek az óvoda környezetében élő emberek. A helyi nevelési rendszer kialakításának elengedhetetlen feltétele az óvoda környezetében élők véleményének, javaslatainak, kifogásainak, vagy dicséretének ismerete. Az óvodai nevelés sohasem lehet tartósan ellentétes az adott környezet elvárásaival. Különösen igaz ez akkor, amikor a szülők egyre inkább kezdik felfedezni, hogy az óvoda tulajdonképpen szolgáltató intézmény, melynek célkitűzéseit a szolgáltatást igénybevevők érdekeinek, ésszerű elképzeléseinek és szükségleteinek megfelelően kell kialakítani.

VIII. A fejlesztés tartalma

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezete kialakításának. Éppen ezért a tevékenységközpontú óvodai nevelés tartalma a tevékenységeken keresztül jut érvényre és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg. A négyes feladatrendszer elemeit a nevelés foglalja keretbe. A feladatrendszer elemei a gyakorlatban nem különülnek el egymástól.

A feladatrendszer elemei:

1. Játék és tanulási tevékenység
2. Társas és közösségi tevékenység
3. Munkatevékenység
4. Szabadidős tevékenység

A feladatrendszer elemei egymást átszőve érvényesülnek és valamennyien együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a gyermek életmegnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg. Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is összefüggenek egymással. A gyermek számára egy adott tevékenység mint pl.: a sepregetés éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti. Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva, a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk. Miután a tanulást a nevelés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodásmód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétdarabolásának szándéka vezeti gondolatainkat.

1. Játék és tanulási tevékenység

A játék a 3-7 éves korú gyermek alapvető, mindennapjait átszőő tevékenysége. A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé. A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljai eléréséhez. Az óvodapedagógus

tudatossága természetesen sohasem irányulhat a gyermekekre, hiszen kitalált és erőltetett, úgynevezett „játékos módszerekkel” nem helyettesíthető a gyermeki tevékenység. A gyermeki tevékenységet – különösen a játékban – nem szabad szűken értelmeznünk. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a „szellemi alkotást” is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit és bármilyen eszközzel vagy tárggyal helyettesíti azokat. Minden gyermeki tevékenység – beleértve a játékot is – felosztható spontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek, tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett, vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy 3 éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. Csupán a helyes arányok megtalálására kívánjuk a figyelmet felhívni.

Jót és jól játszani – ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében. Az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesebben ki. A tevékenységközpontú program alapelve, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra. A játéktevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket azonban az óvodapedagógusnak kell biztosítani. Külön szót érdemel az élmények szerepe a gyermek játékában. Az élmény, legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból, a környezetből hoz, vagy legyen az, az óvodai társakkal átélt élmény, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás, az óvónő tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek élményeiket tevékenységekben éljék meg. Általában a gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai nem kapnak kellő figyelmet. A legjobb esetben meghallgatják a felnőttek ezeket az élményeket, de nem számolnak a továbbiakban vele. A tevékenységközpontú óvodai nevelés nemcsak feltételezi, hanem el is várja az óvodapedagógus ilyen irányú figyelmét, érzékeny reagáló készségét. Ilyen pedagógiai alaphelyzetben már valóban nem lesz mesterkéltségek és erőltetett a gyermek képességeire építve, azt alapul véve fejleszteni az egyént éppúgy, mint a csoportot. A játék tehát, mint az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége, olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan felhasználhat a gyermek fejlesztése érdekében. Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben a játék folyamatában, amik később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegíthetik.

Gondoljunk például a társakkal való együttjátszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége, vagy az alá – fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására egy-egy játéksituációban. Beszélhetünk azokról a nagyon is demokratikusan, a gyermekközösség elfogadott belső törvényszerűségei szerint kialakított játékon belüli szereposztásokról is, melyek a szerepjátékot a társadalmi gyakorlatban tapasztalható szituációk előzményeivé avatják.

A játék fajtái és jellemzőik

A játék témája, tartalma nagyrészt függ a gyerekek életkorától, fejlettségi szintjétől, valóságról szerzett benyomásaitól, tapasztalataitól, ismereteitől.

A 3-4 éves gyerekek tevékenységét a *gyakorló játék* jellemzi. A játéknak ezen a fokon a gyerekek a felhasznált anyagok, eszközök tulajdonságaival, a tárgyak egymáshoz való viszonyával, működésével ismerkednek. A gyakori ismétléssel fejlődnek a különböző funkciók.

A gyakorló játék keretei között bontakozik ki a *szimbolikus - szerepjáték*, amely nevelési szempontból a leggazdagabb lehetőségeket nyújtó játékfajta. A gyerekek szerepjátéka tapasztalataikat, ismereteiket, elképzeléseiket és az ehhez fűződő érzelmeiket tükrözi. A gyerek a játékában különösen a hozzá érzelmileg közel álló felnőtteket és a társakat utánozza. A szerepjáték fejlődése a játszó gyerekek közötti kapcsolat bonyolultabbá válásában, az együttműködés kialakulásában, a játék témájának és tartalmának bővülésében, gazdagodásában, színvonalának emelkedésében, időtartamának növekedésében és az eszközök felhasználási módjában mutatkozik meg. A szerepjátékban jelentkező – többnyire rejtett – játékszabályok elfogadása, megtartása, az ezekhez való megfelelés szándéka teremti meg a szabályjáték előfeltételeit.

A *szabályjáték jellemzője*, hogy meghatározott szabályok szerint zajlik. A szabályok határozzák meg a játék megkezdésének módját, menetét, befejezését, egy-egy szakaszának lezárását. A játék jellegéből következik a szabályok pontos betartása, a szabályoknak megfelelő viselkedés. A szabályjátékok egyes fajtái főként a gyermekek mozgását, mások elsősorban az értelmi képességeiket fejlesztik. A mozgásos szabályjátékokhoz tartoznak a testnevelési játékok, a dalos és mondókás népi játékok, fogócskák, bújócskák, körjátékok, labdajátékok, mozgásos versenyjátékok. Az értelmi képességeket fejlesztő játékok: a különböző társasjátékok, képes kirakók, dominók, kártyajátékok, nyelvi játékok... stb.

A szerepjátékkal szoros összhangban fejlődik az *építő, konstruáló játék*. A gyermekek különböző alkatrészekből, anyagokból építményeket, játékszereket, különböző tárgyakat hoznak létre. Az alkotás öröme, a sokféleképpen összeállítható játékszer és építőelem felhasználása ösztönzi a konstruálásra.

Az építés, a konstruálás gyakran a szerepjátékhoz kapcsolódik, az élethelyzetek reprodukálása közben építenek, szerelnek, szerkesztenek, vagy a létrehozott alkotás hatására képzelik bele magukat különböző élethelyzetekbe.

Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban:

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára.
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása.
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához.
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása, a szabad játék kapjon kiemelt szerepet.
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátás a gyermekekkel.

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban. Gyermekes esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek. Játék közben, játékosan, szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán, vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. A tanulás természetesen csupán része a nevelési folyamat egészének. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságban mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A sokoldalú cselekedtetés és a több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás mindennél fontosabb a 3-7(8) éves korú gyermekek fejlődésének szempontjából. A közvetlen környezet folyamatos megismerése, a többoldalú tapasztalatszerzés központi kérdése a tanulási folyamatnak. Mindezt több oldalról megközelítve kell a gyermekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk. Mivel a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Nem mellékes az a szempont sem, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában. A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk, hogy örömmel és önként vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre.

A cél az, hogy minden gyermek a képességeinek megfelelő feladatot kapjon, valamint a követelményeket a gyermekek egyéni teljesítőképességéhez mérten alakítsuk. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához. A sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. A gyermek bátortalanná, visszahúzódóvá válik, alul értékeli önmagát és alatta marad saját teljesítőképességének. Az óvoda-pedagógus szerepe tehát kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével. A program keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermekek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat. A nevelés egészén belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, játékos tevékenykedtetések, beszélgetések, felfedező séták biztosítása egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában.

Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés. A feladatrendszer elemeinek gyakorlati megvalósulását a vegyes életkorú csoportokban lehet a legnagyobb hatékonysággal elvárni, mégis azt valljuk, hogy az óvoda és az óvodapedagógusok hatásköre annak eldöntése, hogy vegyes, részben osztott vagy osztott életkorú csoportban nevelik a gyermekeket.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:

- Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás).
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése.
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit.
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása.
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése.
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti.
- Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segítse a gyermek személyiségének kibontakozását.

2. Társas, közösségi tevékenység

A gyermekkel szemben támasztott két fő követelmény: tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. A kooperációs és kommunikációs képességek pedagógiai szempontból sikeres formálásának legfontosabb feltétele, hogy a tevékenység – társadalmi és egyéni – értéktartalma és hasznossága nyilvánvaló, felismerhető, tudatosítható, átélhető legyen. Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát... stb. mindenképp az alapul szolgáló tevékenységek társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága... stb.) határozza meg. Pedagógiai programunk négyes feladatrendszerével megfelelő bázist nyújt a kooperációs és kommunikációs képességek kifejlesztéséhez. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívül fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából. Pedagógiai programunk a gyakorlat szükségleteiből kiindulva vezeti le a társadalmi követelmények rendszerét. A tulajdonságok, a képességek, a készségek, a szükségletek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermek részvétele a napi életben (társadalmi gyakorlatban) egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. A társadalom élete, a társadalmi gyakorlat pedig jórészt a társas és közösségi kapcsolatok keretén belül zajlik. Nagyon fontos feladat tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségekben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenységek kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül is megvalósítani. Az élet is ilyen. Bizonyos korlátok között kiélhetjük magunkat, azaz nekünk éppen úgy szükséges alkalmazkodnunk másokhoz, ahogy mások is alkalmazkodnak hozzánk. A cél az, hogy az adott lehetőségek között a legtöbbet legyünk képesek egyéniségünkben kihozni, ezzel is gazdagítva a közösséget. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez. A társas és közösségi kapcsolatok kialakítása a tevékenység bázisára támaszkodva a teljes nevelési folyamatot átfogja. Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás mellett mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, a hagyományok tiszteltetben tartása, sőt a csoport közvéleménye is kialakul. A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit. Ha mindehhez még nyitott légkör, demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállósága, tenni akarása és döntési képességének kibontakoztatása irányában. A nevelőközösség szerepe ebben a folyamatban meghatározó.

A nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye és világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet. Az óvodai gyermekközösség kialakítása a tevékenységek rendszerén keresztül valósítható meg. Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni örömén túl a közös élményt is kell erősítenie. A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátszás és a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A lényeg, hogy a tevékenykedtetés sokszínű, változatos legyen, és a **tevékenykedtetésen** legyen a hangsúly. Mindent kipróbálhasson a gyermek, kivételt csak a testi és szellemi épséget veszélyeztető tevékenységek képeznek. A közösségi szokás kialakítása pedig a tevékenységek végzését segítse, a gyermekek cselekedeteit irányítsa. A szokások tegyék lehetővé, hogy az egyik gyerek ne zavarja a másikat a tevékenység végzése közben, a szokásrendszer tegye lehetővé a gyermekek közötti jobb együttműködést, egymás tevékenységére figyelmet, vagy a közös tevékenység során kialakuló viták lerendezését... stb. Nem fegyelmezni, hanem tevékenységgel és az ehhez szükséges hellyel, eszközzel kell segíteni a gyermekeket abban, hogy minél nagyobb önállóságra tegyenek szert óvodai életük során. A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség. A felnőtt és gyermek között nem a feltétel nélküli szófogadás, hanem demokratikus partnerviszony kialakítása a cél. Az óvodapedagógus ugyanúgy vegye figyelembe a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását. A gyermekek egymás közötti és a felnőttel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre kell építeni. A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktus kezelésére és megoldására. Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni tolerancia kialakulásához vezetnek. A társas és közösségi tevékenységek a nevelőmunka egészét átszövik. Ebben a folyamatban talán a legfontosabb időpont az, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet sokszor nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt. Az óvodapedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé. Adjon elegendő időt a beszoktatásra. Biztosítson fokozatos átmenetet és tegye lehetővé a szülővel együtt történő beszoktatást, amennyiben a gyermek személyiségfejlődése indokolja. Az óvoda nyitottsága nemcsak a beszoktatás ideje alatt, hanem óvodáskor végéig biztosítsa a szülőknek a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést. Ez mindkét fél számára (szülő – óvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani. Az óvodapedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva.

Az óvoda nyitottsága hagyományok teremtésével, nyilvános, közös programok, ünnepek segítségével tovább növelhető.

Az óvodapedagógus feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban:

- Biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapok biztosítása, amiben lehetőség kínálkozik a gyermekek közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti minél gyakoribb kontaktusfelvételre.
- A felnőttekkel és a társakkal kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása és gyakorlása természetes szituációkban.
- A gyermekcsoporton belül az együttműködés, az együttjátzás, együttdolgozás képességének kialakítása és gyakorlása.
- A konfliktusok kezelése.
- A társakért, a csoportért érzett felelősségérzet alakítása.
- A demokratikus szabályok betartásának gyakorlása.
- Arra nevelni a gyermekeket, hogy megértést és toleranciát tanúsítsanak a társaik irányában.

3. Munkatevékenység

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségeinek kiaknázását. A munka az óvodás gyermek számára játékos jellegű, gyakran nem választható szét a játék és a munkatevékenység. A munkatevékenység fejlesztő hatását nem vonhatjuk kétségbe. Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése. Éppen ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára. Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejt ki a már említett nevelő – fejlesztő hatást. Itt is érvényes, amit a tevékenységről általánosságban elmondtunk: alapvető követelmény az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése. A különböző munkafajták: önkiszolgálás, naposság, a gyermekek saját személyével kapcsolatos munkák, a csoport érdekében elvégzett munkák vagy a kerti munka közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mind tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelentsen az óvodában. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt megvalósítani. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében. A gyermek éppúgy élvezzi a munkatevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét.

A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvel, lélekkel fogják végezni.

Az első feladat olyan munkalehetőségek biztosítása, ami a gyermek számára elfogadható. Ezen kívül igen nagy fontosságú, hogy a munkavégzés során biztosítsuk a teljes **önállóságot**. A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekre kényszerített feladat legyen. Váljon a csoport számára magától értetődő és természetes dologgá, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem **rendszeres, folyamatos** tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba. A munkafajták közül ki kell emelnünk az önkiszolgálást, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy a jelentősége. A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt – testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása – a lehető legkorábbi időtől kezdve próbáljanak önállóan elvégezni. Azt felesleges meghatározni, hogy melyek azok az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységek, amelyeket 3-5 vagy 7(8) éves korban végezhet el a gyermek. Hagyjuk, hogy a gyermekek a saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá.

A munka megosztása során fontos feladatnak tartjuk, hogy a gyerekek megtanuljanak **önállóan dönteni**, feladataikat egymás között megosztani. Pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket. A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, a döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését. A munka konkrét tartalmát nem tartjuk szükségesnek körülhatárolni, hiszen attól függ, hol és milyen körülmények között működik az óvoda. Községben és falun több lehetőség adódik az óvoda udvarán kertet létesíteni, növényeket gondozni, gesztenyét, vagy más terméseket gyűjteni. Arra is van lehetőség, hogy a gyermekek tisztán tartsák saját környezetüket, közösen megjavítsák, megtisztítsák játékaikat, hogy maguk rendezzék be a csoportszobákat, maguk díszítsék fel a termet... stb.

A munkára nevelés általános értelemben magában foglalja a termelést, a gazdálkodást is, azaz a valódi értékteremtő képességek fejlesztését. Nekünk az óvodában ennél kevesebb kell megelégednünk, azonban ez nem jelenti azt, hogy ne tudnánk megismertetni a gyermekeket a munka társadalmi értékével. Vegyük például azt, amikor a gyermekek a szülők segítségével papírt gyűjtenek és a pénzből kirándulni, vagy fagyalatozni viszik az óvodásokat. Az óvodában a gyermekek névnapjukon süteménnyel, szörppel vendégelik meg társaikat. Év végén az összegyűlt üvegeket visszaváltják, és a csoportra költik a pénzt, játékot, vagy mesekönyvet vásárolnak belőle.

Ezekben az esetekben ritkán tudatosul még magukban az óvodapedagógusokban is, hogy mindez pedagógiai céllal is megvalósítható. A gyermekek képesek felfogni, hogy munkájuk eredményeként kirándulni mehetnek, játékot, mesekönyvet vásárolhatnak. Ez értékteremtés, ami alatt itt anyagi értéket értünk, de felfogásunkban az érték nemcsak materiális, hanem szellemi, erkölcsi, esztétikai... stb. értéket egyaránt jelent. Véleményünk szerint a kerti munka az a terület, ahol ez az értékteremtő képesség még tisztábban megmutatható. Fontosnak tartjuk tehát az óvodában az élősarok kialakítását és a kerti munka megvalósítását, mert a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi tagjának. Tavasztól ősziig lehet tevékenykedni a kertben és közben rengeteg tapasztalatot, ismereteket szereznek a gyermekek. Nagyon fontos, hogy a munkavégzéshez elegendő mennyiségben és megfelelő minőségben legyen a gyermekcsoport felszerelve a szükséges eszközökkel, szerszámokkal és azok bármikor hozzáférhető módon, szabadon a gyermekek rendelkezésére álljanak.

Az óvodapedagógus feladatai a munkatevékenységgel kapcsolatban:

- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munkatevékenységet.
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munkatevékenységhez szükséges, a gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban.
- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal végezhessék azokat.

3. Szabadidős tevékenység

A szabadidő igazi tartalma: a termékeny idő felhasználási lehetőségek közötti szabad választás. Ez is öntevékenység, ez is döntés. Különösen a kisgyermek számára az, aki eleinte a felkínált sokfajta tevékenység közül igazából nem, vagy csak nagyon nehezen tud választani. Egyszerre szeretne mindenütt ott lenni, mindennel játszani, mindent megfigyelni. A szabad, autonóm egyéniség által determinált öntevékenység egyenlő a döntéssel, ennek közelébe kell eljuttatni a gyermeket.

Az ilyen döntést ugyanis már nem befolyásolják természeti szükségességek, társadalmi kötelességek. A szabadidős foglalkozásoknak azért kell a saját, semmivel sem helyettesíthető helyüket és szerepüket kivívniuk a nevelési intézményekben, mert másképpen a gyermek sohasem tanulhatja meg, hogyan gazdálkodjon az önmaga számára felszabaduló, rendelkezésre álló idővel. Ebben a tevékenységi szférában sem képzelhető el, hogy a hosszú ideig szorosan irányított gyermek egyszer csak öntörvényei szerint cselekvő önálló egyéniséggé válik. A kívülről irányított ember, különösen, ha hozzászoktatták tartósan önállótlan helyzetéhez, nem lesz képes belülről, önmaga által irányított emberré válni.

Az alapvető társadalmi tevékenységeket és az individuális tevékenységi formákat ötvöző nevelési rendszer nem képzelhető el anélkül, hogy a társadalom tagjai elsajátítsák a társadalmi és egyéni lét fenntartásához és gyakorlásához szükséges képességeket. Ezeknek a képességeknek a sokrétűsége, elméleti és tapasztalati megalapozottsága, egymást erősítő és kiegészítő jellege az egyike azoknak a nagy horderejű feladatoknak, melyeknek megvalósítását az óvodában lehet elkezdni. Az óvodában persze sajátosan – az iskoláétól eltérő módon értelmezzük a szabadidős tevékenységet. Ennek oka elsősorban az, hogy az óvodások egész nap az intézményben tartózkodnak, önállóan és lehetőségekhez mérten szabadon tevékenykedhetnek. A szabadidő igaz tartalma – rendelkezésre álló időben a különféle tevékenységek közötti önkéntes, szabad választás. Intézményünkben a gyermekeket uzsonna után korán elviszik, így a délutáni időszakban nincs lehetőség a megvalósítására. Ennek ellenére gyermekeinket szeretnénk eljuttatni egy olyan szintre, hogy képesek legyenek a rendelkezésükre álló, kötöttségektől mentes időt hasznosan eltölteni, szabadon választva az óvónők által felkínált különböző tevékenységek közül. Meghatározott időintervallumban (kéthetente csütörtökön, pénteken) a gyermekek szabadon választhatnak a különböző csoportokban felkínált tevékenységek közül (pl.: bábozás, festés, rajzolás, zene-tánc, játéktanulás, társasjáték, mese-vers, diavetítés, barkácsolás... stb.). Ezzel kívánjuk megszüntetni a csoportok elszigeteltségét, kitágítani a gyermekek mozgásterét, fejleszteni önállóságukat, kezdeményező és döntési képességüket. Természetesen nem csak az épületen belül, hanem azon kívül az udvaron is megvalósítható az a sokfajta választási lehetőség, ami döntésre és természetesen újabb és újabb gyakorlásra készíteti a gyermeket. Az óvodások napi életének ilyen formában való szervezésével nemcsak változatos, minden gyermek érdeklődésére igényt tartó keretet teremtünk, hanem a csoportnál nagyobb közösség megismerésére, sőt kialakítására is lehetőséget biztosítunk. A csoportok elszigeteltségének megszüntetésével kitágítjuk a gyermek élet- és mozgásterét, ami maga után vonja a gyermeki önállóság, kezdeményezőkézség és döntési képesség kifejlődését.

Ugyanakkor mindezek mellett az egyéni képességek megmutatására, kibontakoztatására igen hatásos eszköz ez a nevelési mód, hiszen még nagyobb lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű gyermekek kiscsoportos foglalkoztatásához.

Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében:

- Törekedjen a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére. Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás- és tevékenységi teret a gyermekeknek.
- A választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változtatások lehetőségét és szükségességét.
- Egyszerű, saját maga és a gyermekek alkotta eszközökkel segítse elő a gyermekek fantáziájának fejlődését.
- Keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.
- Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás- és tevékenységi teret a gyermekeknek.

IX. A komplex foglalkozások rendszere

A komplex foglalkozások lényege:

- Komplex rendszereket, folyamatokat értelmeznék az óvodás gyermek szintjén.
- A foglalkozásokat probléma centrikusság és egy – egy vezető szempont megléte jellemzi.
- A foglalkozásokon tudatosan és tervszerűen integráljuk az adott problémához tartozó ismereteket.

A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások

NEVELÉSÜNK ALAPELVEI:

- A gyermek joga, hogy sajátos szükségleteiknek, állapotuknak megfelelő segítséget kapjanak, készségeik, képességeik kibontakoztatásához, személyiségük védelméhez, fejlesztéséhez.
- Minden gyermeket a maga szintje, képessége szerint szükséges nevelni, fejleszteni.

- Folyamatos visszacsatolás, nyomonkövetés.
- Differenciálás (módszer, eszköz, cél, feladata, munkafolyamat).
- A gyermek megfigyelése elsődleges.

1.1. Anyanyelv

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Ha tehát az anyanyelvi nevelés feladatait fontosnak tartjuk, és a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a gondolkodása is fejlődik. Az óvodai anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó komplex folyamat, ami az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv fejlesztése a beszélő környezettel, a szabályközvetítéssel segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, szociális kapcsolatainak kialakítását, és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését. A rossz kifejezőképességgel rendelkező, beszédében gátolt gyermek a gondolkodási képességét nem tudja megfelelően használni. Ugyanakkor egy kevésbé intelligens gyermek jó kifejezőképesség birtokában jobb teljesítményt képes felmutatni. Ezért fordul elő gyakran, hogy a fejletlen beszédképességű gyakran a teljesítménye alatt értékelik. Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a környezet megismeréséből kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben fontos a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése. A fejlesztésnek a gyermek élményeihez kapcsolódva, ismereteire építve és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme. Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetekben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja. Alkalmat kell adni további élmények és tapasztalatok szerzésére az őt körülvevő környezetben. Semmiféle türelmetlenség, vagy a gyermek korlátozása nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során. Az óvoda tevékenységgel gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvetően meghatározza az anyanyelvi nevelés fejlesztését. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen és gyakran beszélnek. A nap folyamán bármikor adódhat lehetőség a beszélgetésre, de célszerű a hétfői napokon erre külön is tekintettel lenni, hiszen ilyenkor otthonról és a külső környezetből hozott rengeteg tapasztalatot mondják el a gyermekek.

A környezet példamutató, tiszta és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre. Különösen fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen beszédének stílusára, a hanglejtésre, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására. Beszéde legyen érthető, egyszerű és világos. Figyeljen arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre. Ne vegye el a gyermekek

kedvét állandó javítással és figyelmeztetéssel a folyamatos beszédűtől. Dicsérje és biztassa a bátortalanabb gyermekeket, serkentve őket a beszédre. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan kísérelje figyelemmel. Figyeljen arra a gyermekekre, amelyek beszédhibával, beszédgátlásossággal beszédbeli elmaradással küzd. Szükség esetén kérje szakember segítségét. (Az óvodáskor végére elérendő szint a 3sz. melléklet.)

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében:

- Beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása.
- A beszédöröm biztosítása: arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket.
- Lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására. Tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezésére, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való alkalmazására.
- Képessé tenni a gyermekeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni.
- A beszédszínvonal emelése olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni.
- Beszédmegértés fejlesztése.
- Beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása.
- A gyermeki kérdések inspirálása, megválaszolása.
- A beszédhibák megfelelő módszerekkel történő javítása (logopédus).
- A beszédkedv fokozása, beszédgátlás oldása, nyelvi igényesség kialakítása.
- Az óvónő szóbeli és metakommunikatív mintái példaként szolgáljanak a gyermekek előtt.

1.2. Matematika

Programunk az ismerettartalmak komplex kezelésére a komplex óvodai foglalkozások keretén belül megvalósuló fejlesztésre kívánja a hangsúlyt helyezni. Az óvodában a gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve a matematikai tanulás több formája valósulhat meg:

- utánzásos, minta-modellkövető,
- spontán játékos tapasztalatszerzésre, az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre épülő tapasztalatszerzés,
- gyakorlati problémafelvetés és feladatmegoldás,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra adott magyarázatok,
- az óvónő által kezdeményezett tevékenységek.

A gyermek már az óvodába kerülés előtt felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Az óvodai nevelés építhet ezekre a korai tapasztalatokra, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg

hangsúlyos helyzetekben megbízható. Az óvodáskort jellemző gondolkodási sajátosságokkal (invariancia, állandóság hiánya) a matematikai nevelés folyamán is számolni kell.

Fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai tapasztalatokat, ismereteket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel. Az óvodáskort jellemző fejlődésbeli egyenetlenség, a korai családi fejlesztés eltérései azt sugallják, hogy a matematikai nevelés terén két életkori szintet jelöljünk meg:

- **Az első szint:** bevezetés a matematikába, - általában a gyermek 5. életévéig tart.

Feladata: a matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítése, a matematikai szemlélet megalapozása.

- **A második szint:** az intenzív fejlesztés szakasza, - az 5-6-7(8). életévben.

Feladata: az iskolai alkalmassághoz szükséges tapasztalatok megszerztetése, részképességek, gondolkodási műveletek, szokások elsajátítása. Eligazodás a gyakorlati életben, a tevékeny élet megkedveltetése.

A tevékenységek végzése a folyamatos cselekedtetés rengeteg olyan helyzetet teremt, amelyben természetes környezetben folyhat a matematikai tapasztalatok szerzése. A komplex foglalkozások alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük, mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük. Bármilyen gyakori is a játékban és egyéb tevékenységekben szerzett belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrabban igényli és képes is kisebb-nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések feltárására. Az óvodapedagógus és társak jelenléte mobilizálja a gyermek tanulási teljesítményét, tudását, viselkedésének és magatartásának tartalékait. Azt, hogy a matematikai nevelés tartalmából melyiknél elégedhetünk meg a játékidőben szerzett benyomásokkal, vagy mely matematikai összefüggést dolgozzuk fel foglalkozáson, az óvodapedagógus dönti el. A matematikai nevelés tartalmának szoros kapcsolatban kell lennie az életre neveléssel. A gyermeket körülvevő környező valóság mennyiségi és térbeli viszonyai, formái természetes napi szituációkban megfigyelhetők. Tevékenykedés közben a megismerő képességek (érezkelés, észlelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás) fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kihasználására.

Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén:

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermek, érdeklődését és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex matematikai foglalkozásoknak vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire. A matematikai képességek játékosan, játékba építetten szükséges megvalósítani.

A gyermek fejlődési ütemének figyelembe vételével a feldolgozásra javasolt témák:

- Minőségi eltérések megfigyelése (nagyobb, hosszabb, magasabb, szélesebb)
- Mennyiségi eltérések megfigyelése (sok, kevés, több, kevesebb, eggyel több, a hat több mint az öt)
- A mennyiségi eltérések megállapítása (párosítás, csoportosítás, számlálás, bontás)
- Tő- és sorszámlálás (kb. 10-ig)
- Testek körberajzolása, színezése (síkformák, kör, háromszög, négyszög, gömb, kocka)
- Azonosság, egyenlőség megfigyelése (színezés, tépés, vágás, festékfolt, ugyanannyi)
- Becslések, mérések (felület, térfogat)
- Vonalak megfigyeltetése (áthúzás, beszínezés, egyenes, görbe, ferde vonal rajzolása, zárt vonalak)
- Térbeli tájékozódás (nagymozgás térben, tükörben, tárgyakhoz viszonyítva, testrészek mozgatása párhuzamosan, ellentétesen, testrészek helyzetének változtatása)
- Tárgyak, tárgyképek illetve ezek részleteinek, absztrakt jelzések értelmezése, számlálása, másolása.

2. A társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex foglalkozások:

2.1. Természet – társadalom – ember

Ez a komplex foglalkozás, mint elnevezéséből is kitűnik, szeretné egységben megmutatni és érzékeltetni azt, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Nem vagyunk hívei a szétszabdalt, szeletelt foglalkozásoknak, mert azok nem képesek az életben megmutatkozó sokszínűség mellett az összefüggések feltárására. A foglalkozások rendszerének hagyományos felosztása az iskolától átvett szempontok alapján jött létre.

Ez a felosztás a tudományok rendszerét és nem a valóságot modellezi, és így már az óvodában megkezdődik a világról áradó észlelések, tapasztalatok, ismeretek szétaprózódása, ezért okoz nehézséget az összefüggések meglátása és megértése a gyermek számára.

A tevékenységközpontú program célja az, hogy a gyermeknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy a világot megismerje és megértse a maga egészében. A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természet közeli élettel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára. Azt kell benne megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással, és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából. A tapasztalatszerzés mindig a környezetben történik, ezért a komplex foglalkozások a legtöbb esetben a szabad természetben, vagy az óvoda környezetében, udvarán zajlanak. Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természetszeretnek. A fák, a virágok, az apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermekeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán, vagy az élősarokban végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek. A komplex foglalkozás tehát csak átvitt értelemben nevezhető valódi foglalkozásnak. Inkább komplex tapasztalatszerzési lehetőségről van szó. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről. Már az óvodában fel lehet és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk. Fontos, hogy a gyermek megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz kötődés alapja. A gyermeket demokratikus társadalmi élésre készítjük fel, amelyben különböző vélemények, értékítéletek lehetnek egymás mellett. Meg lehet éreztetni a gyermekekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges. Természetesen ide tartozik a mások (idősebbek, felnőttek, társak) tisztelete és szeretete is. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló véleménynyilvánításra, önbizalmának növelésére. A komplex foglalkozás keretén belül egészen odáig mehetünk, hogy az óvodás gyermek számára megtapasztalható és ezáltal megérthető társadalmi folyamatok között még a gazdasági kérdések is felszínre kerülhetnek. Ennek egyik nagyon egyszerű és kézzelfogható példája a tényleges vásárlás a boltban.

Nem szükséges tehát elvont, tág fogalmakban gondolkodnunk, hanem a gyermeket körülvevő valós természeti és társadalmi környezetből kell megismertetni mindazt, ami megérthető és hasznosítható a gyermek számára.

A környezetvédelem, vagy a problémák erőszakmentes megoldásának kérdése már az óvodás gyermek szintjén is felvethető és beépíthető a komplex foglalkozások rendszerébe. A természet – társadalom – ember egymástól függő, egymást feltételező, egymást kiegészítő fogalmak rendszere, melynek lényege a kisgyermek szintjén már óvodáskorban is megérthető, megérezhető.

2.1.2. Születéstől – felnőttkorig

A természet – társadalom – ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újrátételezik életüket. Újraélik az óvodában mindazt, amit a mindennapokban, a családban, az óvodában, vagy tágabb környezetükben tapasztalnak, látnak, hallanak. A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újrátételezése nemcsak arra ad lehetőséget a gyermeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számára a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást. A születéstől – felnőttkorig címmel megfogalmazott komplex foglalkozások magukban foglalják a testápolástól a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami a gyermekeknek támpontot nyújthat a környezetükben meglévő szabályok megismeréséhez és gyakorlásához. A szokások elsajátítása, a társadalomba való beilleszkedéshez szükséges magatartásformák kialakítása valósulhat meg játékosan, a gyermek érdeklődésének és igényeinek figyelembevételével. Ez a komplex tevékenységi forma játékidőben, szabadidőben, vagy a nap bármely időszakában megvalósítható.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- Olyan feltételek megteremtése, amely lehetővé teszi minél több tapasztalat szerzését a természetben.
- Tudatosan törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyermekek saját természeti és társadalmi környezetükből, megalapozva ezzel a környezettudatos magatartást.
- Biztosítani minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek a természetben való folyamatos tevékenykedtetéséhez.
- A foglalkozásokat lehetőség szerint a szabad természetben szervezzük meg.
- Biztosítsuk a növénygondozás feltételeit, alakítsunk ki élőszarkot.
- Szervezzünk minél több élményszerző sétát, kirándulást, lehetőséget biztosítva a gyermeket körülvevő környezet minél sokoldalúbb megismerése.

2.2. Művészeti tevékenységek

A művészet ismerete, szeretete, esetleg valamely művészeti ág művelése az egyetemes emberi kultúra megismerése már óvodáskorban elkezdődhet. Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre. Az óvodapedagógus mindennapi feladatai közé tartozik megismertetni a kicsiket a világ szépségeivel. Megcsodálni egy madár énekét, megvizsgálni az őszi falevél színeit, a virágzó fákat, vagy egy szép színes mesekönyvet a kezünkbe venni, ugyanazt az esztétikai élményt jelentheti. Nagyon fontos a művészeti nevelés szempontjából az, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmat árasztó környezet vegye körül a gyermeket. A szépen berendezett csoportszoba, az óvoda esztétikuma és harmóniája komoly hatást gyakorol a gyerekekre. Nem lehet elégszer elmondani azt sem, hogy egy kellemes benyomást keltő, jó ízlésű óvodapedagógus mennyit tud tenni szinte észrevétlenül, saját példájával a művészeti nevelés érdekében. A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos szempontból, egyéni szűrőn keresztül. Mindez azt jelenti, hogy a művészeti nevelés mindenek előtt az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti. Ezért sohasem célszerű sémákat, felnőtt által kigondolt elképzeléseket megvalósíttatni a gyerekekkel. Mindig arra törekedjünk, hogy ő maga találja ki és valósítsa meg elképzeléseit, csupán akkor nyújtsunk ehhez segítséget, ha azt a gyermek maga kéri és igényli. A kreativitás, az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti legfontosabb feladata. Akinek van fantáziája, vannak ötletei, aki problémák megoldásán dolgozik, aki gondolatait és érzéseit ki tudja fejezni, aki önmagát új, másfajta módon éli meg, az kreatív ember. Az újat alkotás, a változások elindítása, az önálló egyéniség kifejezése szintén a kreatív emberek sajátossága. Az óvodáskorban hihetetlenül nagy lehetőségei vannak a kreatív képességek kibontakoztatásának. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgás- és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő. Minél több alkalmat kell adni arra, hogy a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az ének-zenében, a bábozásban, a rajzolásban... stb. kifejezésre juttassák. A tapasztalatszerzés itt is alapvető fontosságú feladat. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére. Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek fogékony mindenre, mindent befogad, minden érdekli, mindent utánoz, mindent válogatás nélkül kedvel. Az óvodapedagógus véleményét – különösen akkor, ha szeretetteljes kapcsolatban van vele – szinte fenntartás nélkül elfogadja. Amit az óvó néni szépnek lát, az neki is tetszeni fog. Ezért fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő ember foglalkozzon a kisgyermekkel.

A művészeti tevékenységek fogalom rendkívül sokrétű, összetett és komplex jellegű. Ebbe a fogalomkörbe a mese – vers, az ének – zene, a bábozás, a tánc, a játék, a dramatizálás, a festés, az agyagozás, a rajzolás, a barkácsolás éppúgy beletartozik, mint a környezet esztétikája. A művészeti tevékenységek tehát nem egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben, vagy a szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyerekek, mint a nap folyamán bármikor. A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben egyébként előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Az ősszel lehulló falevelet színeztethetjük, festhetjük, lerajzolhatjuk, énekelhetünk és mesét, verset mondhatunk róla, bábokat készíthetünk belőle. Ez így együtt jelentkezik a valóságban is, és ennek kell visszatükröződnie a foglalkozásokon is.

Ismételten le kell szögezni azonban, hogy foglalkozásoknak tekintjük a szabad természetben lezajló bármilyen megfigyelést, sétát, tehát foglalkozás alatt nem kell feltétlenül a klasszikus értelemben vett foglalkozásokra gondolni.

Mese-vers, dramatizálás, bábozás:

Nem szükséges foglalkozási kereteken belül maradni, hiszen mesélni minden nap szükséges az óvodában. Minden nap meséljük vagy verseljük valamilyen formában, reggel vagy délben, elalvás előtt vagy délután. A mese-vers kezdeményezések anyaga változatos legyen, gerincét a magyar népmesekincs megismerése adja. Teremtünk lehetőséget a gyermek önálló szöveg- és mesemondásához. Segítsük elő, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyerekek a nekik tetsző meséket. A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások, erre legyünk tekintettel. Kedvelt tevékenysége az óvodásoknak a bábozás és a dramatizálás. Mindkettő szorosan kapcsolódik a meséléshez, mondókázáshoz, verseléshez. Az irodalmi élmények feldolgozását segítsük elő különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával.

Vizuális tevékenységek (gyurmázás, agyagozás, rajzolás, festés, batikolás, vágás, ragasztás, varrás, barkácsolás, stb.)

Ezek a tevékenységek a gyerekek kedvencei közé tartoznak. Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyerekeket az eszközök használatával, a különböző technikák alapelemeivel és eljárásaival. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka, az ábrázolás különböző fajtái, a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eleme a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az óvodapedagógus feladata, hogy az egész nap folyamán biztosítsa a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. Maga a tevékenység – és ennek öröme – a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

A gyermekek számára megszokott és elérhető helyen mindig álljon rendelkezésre mindenféle anyag és eszköz, amivel a gyermek fantáziájának megfelelően dolgozhat, alkothat. Nagyon célszerű a vizuális tevékenységek és munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendetlenséggel.

Szokás kérdése, mennyire képesek a gyermekek környezetüket ilyen széles skálájú tevékenységrendszer mellett is rendben tartani.

A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei. Ugyancsak kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják a fantáziájukat. A vizuális tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló – térbeli tájékozódás és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermek tér – forma és szín-képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységüket.

Ahhoz, hogy kibontakozhasson a gyermekek alkotókedve, teljes önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek. Nem szükséges, sőt káros, ha uniformizáló nevelési módszerekkel elveszük a gyermek bátorságát az egyéni kifejezőmódotól. Az óvodában legyen lehetőségük a gyermekeknek arra, hogy bármikor kipróbálhassák képességeiket. Minden csoportszobában célszerű egy kis sarkot, vagy szekrényt biztosítani, ahol a barkácsoláshoz szükséges eszközöket felszereléseket, anyagokat tároljuk. Nagy hasznát veszik ennek a gyermekek, hiszen például a nagyobbak szerepjátékához bármikor kiegészítő eszköz; készülhetnek és a kisebbek is örömmel ismerkednek meg a különböző szerszámokkal.

Ének-zene, énekes játék:

Az óvodai ének-zenenevelésnek jelentős hagyományai vannak. A magyar népdalok, mondókák, gyerekdalok világa ma is élő és felhasználható hagyomány. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyermekekkel. A néphagyományörzés mellett a Kodály-alkotta módszer is folyamatosan megújulva megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel. Az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások. Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán foglalkozások időtartamára. Napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra, ölbéli játékokra – a felnőtt minta spontán utánzására - vagy énekes játékok játszására, a környezet hangjainak megfigyelésére, zenélésre, melyek örömet nyújtanak a gyermekeknek.

A komplex foglalkozások inkább összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit, és alkalmat adnak a képességek fejlesztésére.

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközeül szolgálnak a gyermekek zenei képességeinek (ritmus, az éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a nemzetiségi, etnikai kisebbség kultúráját.

A Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés a tevékenységközpontú óvodai nevelésen belül hatékonyan megvalósítható.

Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományörzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése.

Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében:

Úgy alakítsa ki a gyermekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott a különböző tevékenységet kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen dolgozhassanak.

- Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának.
- Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- Segítse elő a gyermekek önálló elképzeléseinek megvalósítását.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket.
- Az óvodapedagógus a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás biztosításakor ügyeljen a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat, a meghitt légkör megteremtésére.

3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő ismeretek, tevékenységek

3.1. Mindennapi testnevelés

A tevékenységközpontú óvodai nevelés lényeges eleme a testi fejlesztés. A 3-7 éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő kellő aktivitást és terhelést biztosító mindennapi testnevelés nélkül. Ismert tény, hogy az örömteli mozgás és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőséget, mégpedig az egyéni sajátosságok figyelembevételével.

Ajánlatos tehát minden adódó lehetőséget kihasználni a nap folyamán a mozgásra. Rendkívül fontos a szabad levegőn való minél hosszabb idejű tartózkodás biztosítása. A gyermekek napirendjét úgy célszerű összeállítani, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az ülésel együtt járó tevékenységeket. A mozgás és a pihenés egyensúlyának biztosításával elkerülhetjük a gyermekek egyoldalú igénybevételét.

Az egészséges életmód szokásainak megalapozását óvodáskorban kell elkezdenünk. A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testi nevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgással biztosítjuk a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgásműveltség fejlődésének. A természet erőivel – napfény, levegő, víz – történő edzés kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni, ezért a mindennapi testnevelést lehetőleg a szabadban tartjuk. Az intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre és eszközre van szükségünk. A jó eredmény eléréséhez az optimális tárgyi feltétel biztosításán túl azonban az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése is elengedhetetlen. A nyugodt, derűs légkörű, játékban gazdag, kellő intenzitású napi 20-30 perces testmozgás nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is. A mindennapi testnevelés hatásának maximális kifejtéséhez adottak olyan objektív és szubjektív feltételek, amelyek megsokszorozzák az egyébként elérhető eredményeket.

A mindennapi testnevelés objektív feltételei:

Elsősorban a megfelelő hely biztosításáról kell szólni. Mivel a foglalkozásokat döntő mértékben a szabadban valósítjuk meg, ezért a megfelelő füves, aszfaltos, kavicsos területek kiválasztása fontos feladatunk.

Az udvaron elhelyezett megmunkálás nélküli farönkök kiválóan alkalmasak az egyensúlyérzék fejlesztésére. A megfelelő távolságban rögzített mászóak az óvodaudvarok fontos kellékei. Az állványokon felfüggesztett mászókötel és gyűrű a vállöv erősítését szolgálja. Hosszabb sétát, sőt túrát tehetünk a gyermekekkel a szabadban. Ha lehetőségünk adódik, használhatjuk a közeli iskola tornatermét, vagy sportpályáit is. Némi ötletességgel tovább fokozható tehát a mindennapi testnevelés hatása. Minden, ami az óvoda udvarán található, felhasználható a mindennapi testnevelés feladatainak megvalósításához. Ugyanez mondható el az épületen belül szervezett mindennapi testnevelésre is. Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő kézi- és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetőek legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre.

Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a dajka aktív együttműködésére ad lehetőséget.

A mindennapos testnevelés szubjektív feltételei:

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi testnevelés eredményességét. A gyakorlatok mintaszerű végzésével, a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiválhatja a gyermekeket, építve utánzási hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk kialakulását. Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyermekekkel és örül a gyermekek mozgásban elért sikereinek. A mindennapi testnevelés tartalmát döntő mértékben a természetes mozgások, gyakorlatok képezik (járások, futások, ugrások, függések, egyensúlygyakorlatok.) Ezeket kiegészíti néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhető gyakorlatok. (A részletes tartalom az 5.sz.mellékletben található.) Természetesen ide tartoznak a testnevelési játékok is. A lényeg, hogy minden mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni, a mindennapi testnevelés keretébe beépíthető. Az óvodapedagógus dönti el, hogy a mindennapi testnevelés 20-30 perce alatt testnevelés foglalkozást tart, vagy egy-egy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg testnevelési játékkal tölti ki az időt.

A mozgásfejlesztés feladatai:

- Legyen lehetőségük a gyermekeknek saját testük mozgását átélni.
- Sokoldalú mozgástapasztalatokat szerezzenek a gyermekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- Folyamatosan fejlődjön a gyermekek mozgása és egyensúlyérzéke.
- A kéz finom mozgásainak fejlesztésére nyújtsunk változatos lehetőségeket.
- Segítsük elő a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásának kialakulását.

Az óvodapedagógus feladatai a mindennapi testnevelés megszervezésében:

- Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn tartózkodásra.
- Biztosítsa a gyermekek szabad mozgásgyakorlásának feltételeit. Adjon ötleteket, irányítsa a gyermekek figyelmét a szabadban és az épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával – az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve - tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermekek számára.

X. A nevelés tervezése és időkeretei

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg. Az óvodapedagógus számára alapvetően fontos feladat a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolása még akkor is, ha jelentős mértékben építünk a spontán gyermeki ötletekre, tapasztalatokra. A tervezésben tudatosan vegyük számításba, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző és a gyermek fejlődését tekintve is különböző szinteken lehet egyik, vagy másik képességét illetően. A fejlődés dinamikája tehát egy-egy gyermek esetében a különböző területeken más és más lehet. A nevelés és tanulás tervezése egy tömbben, egymással szoros kölcsönhatásban valósítható meg. A tervezés során mindig a 4-es feladatrendszerből kiindulva tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket és ezen keresztül a szükséges fejlesztéseket. A cél és a feladatok ismeretében a fejlesztést hosszú távon, éves, féléves periódusokban gondoljuk át, ám konkrét formában tervezni inkább négy hetes periódusokban célszerű, hiszen csakis ez esetben nyílhat lehetőségünk a gyermekek spontán ötleteinek és tapasztalatainak begyűjtésére és a nevelőmunkában való felhasználására. A gyermeket foglalkoztató élmények és tapasztalatok éppen olyan részei a nevelésnek, mint az óvodapedagógus által előzetesen átgondolt és megtervezett feladatok. A gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítés feltételei a gyermek szűkebb és tágabb környezetében megszerzett, átélt élményeinek és tapasztalatainak, ötleteinek, aktuális tevékenységeinek beépítését a nevelőmunka egészébe. Ezért a tervezés során külön is biztosítani szükséges a gyermeki tapasztalatok előre nem tervezhető tartalmának megjelenítését a tervező és megvalósító munkában. A gyermekek folyamatos megfigyelése, az óvodások élményeinek meghallgatása, közös élmények nyújtása a tervezés előkészítő folyamatához tartozik. A rövid időszakot átfogó tervezés ugyanakkor lehetővé teszi olyan nevelési alaphelyzet kialakulását, amiben a gyermek és az óvodapedagógus aktív egymásra hatása képes a nevelési, tervezési folyamatot befolyásolni. Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva a nevelés – tanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve szükséges tervezni. A tervezésnél ne az ismeretanyag növelésére, hanem a több alkalommal, sokoldalúan, különböző nézőpontokból való megközelítésre helyezzük a hangsúlyt. Kevesebbet, de azt alaposabban, többoldalú tapasztalatszerzés és tevékenykedtetés segítségével tervezzük meg.

Az ütemterv megírása egyben a napi vázlatot is megadja az óvónő számára, ezért nem szükséges a külön vázlatírás.

Ennél fontosabb azonban, hogy feljegyzéseket vezessünk a gyermek fejlődési üteméről, hogy konkrét megfigyelések adjanak alapot az egyéni, differenciált fejlesztés megtervezéséhez. (A fejlődési napló a 6.sz. melléklet).

A gyermekek ötleteinek, javaslatainak feljegyzése, összegyűjtése a tevékenységek sokszínűségének megtervezéséhez nyújt segítséget.

A fejlesztés módszere:

A fejlesztés módszere az egyénre szabott differenciált fejlesztés a csoport keretein belül. A tevékenységközpontú nevelési program megvalósítása leghatékonyabban egyes csoportban képzelhető el, de az óvodában létrejövő adott lehetőségek döntik el, milyen csoportszervezési munkát alkalmaznak.

Az óvodai csoportok kialakítása:

A gyermekek összetétele, az intézmény feltételrendszere, az óvodapedagógusok beállítódása alapján szervezhetők az óvodában homogén és heterogén csoportok. A választott csoportforma az intézményben a egyes életkorú

A gyermekek csoportba sorolása: - életkor
- fejlettség, vagy más speciális szempont szerint történhet.

A csoportlétszám kialakításánál a törvényben meghatározott csoportlétszámból kell kiindulni. A nevelők arányos leterheltsége indokolja a csoportok létszámának egymáshoz viszonyított arányát. Ilyen szempont alapján az osztatlan mellett szükségessé válhat a részben osztott csoportok kialakítása is.

Részben osztott és osztatlan csoportban is megvalósíthatók a kitűzött célok és feladatok. Az óvodapedagógus dönti el, hogy az adott esetben kötetlen kezdeményezés, vagy kötött foglalkozás keretein belül kívánja elképzeléseit megvalósítani. A fejlesztés, a foglalkozás formáját ne a gyermekek életkora, hanem fejlettségi szintje határozza meg. A gyermekek önállóan, spontán szerzett tapasztalatai nagyon jó kiindulópontot jelentenek az óvodapedagógus számára a tudatos, irányított tapasztalás megszervezéséhez. A világban eligazodni készülő gyermek felkészítése az életre feltételezi olyan szituációk megélését, ahol szabadon alkothat, dönthet, gondolkodhat, cselekedhet. A lényeg mindig az legyen, hogy cselekvés közben, cselekvések sorozatában való aktív közreműködéssel érzékeljen, tapasztaljon, tanuljon a gyermek, és valódi, a környezetben meglévő problémával foglalkozzon. Az óvoda feladatai közé tartozik a kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek felismerése és fejlesztése. A szellemi fejlesztés legfőbb célja abban nyilvánul meg, hogy a gyermeket aktivitásra, a problémák meglátására és kifejtésére bátorítsuk és képessé tesszük azok megoldására. Kreatív problémamegoldásra ösztönözzük a gyermeket. Ennek kialakításához mindenképp az szükséges, hogy az óvodában legyen elegendő idő a tevékenykedésre és a tapasztalatszerzésre. A nevelőmunka elemzése és értékelése az óvodapedagógus folyamatos feladata, az értékelés tapasztalatai adnak támpontokat a nevelőmunka tervezésének irányvonalairól.

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének elősegítése érdekében az óvodai nevelés kiemelkedő jelentőséggel bíró területein végzett tevékenységek:

- *Az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés:* részletes anamnézis.
- *A gyermek egyénre szabott beszoktatásának biztosítása:* pl. egyénre szabott beszoktatás, igény esetén anyával történő beszoktatás, fokozatos beszoktatás.
- *Kommunikációs nevelés:* bábszínház, dramatizálás, bábozás, szókincs bővítés.
- *Érzelmi nevelés és szocializáció:* óvodai rendezvények, közös kirándulások, bizalomépítő és kapcsolatteremtő játékok, szociometria készítés.
- *Egészséges életmódra nevelés:* higiéniai szokások alakítása, mozgás fejlesztés, tartásjavító foglalkozások, gyümölcsnapok, kirándulások.
- *Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése:* más népek dalainak, meséinek megismerése, roma kisebbség kultúrájának, hagyományainak megismerése, a település hagyományainak őrzése, együttműködés a nyugdíjas klubbal, jeles napok megünneplése a családokkal.
- *Iskolaérettség elérését támogató pedagógiai munka:* fejlettségi szint mérés, difer mérés (vagy egyéb), egyéni fejlesztés, logopédiai szűrés, foglalkozás, pszichológiai szolgáltatás (Pedagógiai szakszolgálat bevonásával).

Speciális programok:

Gyermek torna, kézműves foglalkozás, néptánc, angol nyelv oktatás, családi délelőtt (délután).

A gyermekek fejlődésének és fejlesztésének regisztrálása

A gyermekek személyiségfejlődéséről képességfelmérő módszerrel szerzünk információt, melyet személyiségnaplóban rögzítünk. Ennek alapján jelöljük ki az elkövetkező időre szóló feladatokat.

A gyermekek fejlesztésében az egyéni, mikrocsoportos fejlesztés a hátrányok csökkentése, ill. tehetségfejlesztés tekintetében fontos.

A **halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek** fejlesztését, tevékenységét, a fejlesztés tartalmát, a résztvevőket az óvónők egyéni fejlesztési naplóban naprakészen vezetik.

A fejlesztő program az esélyteremtés egyik lehetősége az egyéni fejlesztés és az élményszerzés biztosítása. Mindezek növelik a halmozottan hátrányos és a hátrányos helyzetű gyermekek esélyeit, hogy értékeikkel tisztában legyenek,

legyen véleményük, legyenek határozottak, és minden élethelyzetben találják fel magukat.

A fejlesztés kerete:

- A teljes nevelési folyamat, amely vegyes, részben osztott, vagy osztott csoportokon belül a gyermeki tevékenységre, önállóságra, döntési helyzetekre és sokoldalú tapasztalatszerzésre épül.
- A nevelési folyamatba szervesen illeszkedő tanulási folyamat, amelynek részei:
 - önálló és irányított tapasztalatszerzés
 - komplex foglalkozások rendszere, kötetlen és kötött kezdeményezések és foglalkozások.

A nevelés időkeretei:

A nevelés céltudatos megtervezése során alakítjuk ki a gyermekek óvodai életrendjét, időbeosztását. A hetirend és a napirend az a szervezeti keret, ami biztosítja a gyermek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezet megteremtését. A hetirend biztosítja a megfelelő időtartamú és párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek tervezését, szervezését. A napirend igazodjon a különböző tevékenységekhez, a gyermekek egyéni szükségleteihez, a helyi szokásokhoz és igényekhez, ezzel biztonságérzetet teremtve a gyermekeknek. Jellemezze rugalmasság, a tevékenységek közötti harmonikus arány, és a szabad játék kitüntetett szerepe. A gyermek egészséges fejlődéséhez szükséges a mozgásos tevékenységek és a pihenés váltakozó biztosítása. A napirend lehetővé teszi a szabad levegőn való hosszú idejű tartózkodást, a szokásrendszer kialakítását, a gyermeki tevékenységek szabad kibontakozását. A napirenden belül a legtöbb időt a gyermekek legfontosabb tevékenysége, a szabad játék kapja. A szabad levegőn való tartózkodás, a gyermekek gondozásával kapcsolatos teendők (étkezés, tisztálkodás, pihenés) ugyancsak beilleszthetők a játéktevékenység egész napos folyamatába. Reggel, különösen tavasszal és nyáron a szabad levegőn való tartózkodás természetes része a gyermekek napi életének. A hűvösebb idő beköszöntével is szükséges a szabad levegőn való tartózkodás, csupán annak időtartamát csökkentjük. A napirend biztosságot, támpontot ad és állandóságot jelent a gyermek számára. A napirenden belül rugalmasan figyelembe vehető az egyes tevékenységek időigénye.

A napirend ezen kívül annak megfelelően, ahogy az évszakok váltakoznak, vagy a gyermeki tevékenységek fejlődése ezt indokoltá teszi, változtatható, módosítható. A napirend a gyermekek nyugodt napi életét biztosítja, figyelembe veszi a fejlődés közben bekövetkező változásokat. A gyermekek

szokásrendszerének kialakításával biztosítjuk a napirenden belül megvalósuló tevékenységek végzésének zavartalanságát.

A napirend általános időkeretei 10,5 órás nyitva tartás esetén:

- játék és szabadidős tevékenység 5,5 óra
- étkezés, pihenés 3 óra
- öltözködés, tisztálkodási tevékenység 1,5 óra
- komplex foglalkozások naponta 35 perc

A napirendben az egyes tevékenységekre fordítható idő rugalmasan változtatható a körülmények, az évszakok, váratlan események... stb. hatására.

Hetirend:

A hetirend a napirendhez hasonlóan a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugalmat segíti elő az óvodai csoportban és lehetőséget nyújt a szokásrendszer segítségével az óvodások napi életének megszervezéséhez. A hetirend különösen a nevelési év elején teljesen másképp alakulhat, mint a nevelési év végén. Különösen a beszoktatás idején figyeljünk arra, hogy minél lazább, rugalmasabb és alkalmazkodóbb hetirendet állítsunk össze. Később, az iskolai életmódra való felkészítés feladatai a hetirend és a napirend pontosabb betartását helyezik előtérbe. A hetirend összeállításánál arra kell figyelni, hogy jusson elegendő idő a gyermeki tevékenységek, kezdeményezések, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására, vagy közös megvitatására. A rugalmasság, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a hetirend a gyermekek életének észrevétlen szabályozója legyen.

A hetirend általános tartalma és maximális időkeretei

	Naponta 20 - 30 perc	Naponta 30 - 35 perc
HÉTFŐ	Mindennapi testnevelés/ Mese - vers	
KEDD	Mindennapi testnevelés/ Mese - vers	Matematika
SZERDA	Mindennapi testnevelés/ Mese - vers	Művészeti tevékenységek
CSÜTÖRTÖK	Mindennapi testnevelés/ Mese - vers	Természet-társadalom-ember
PÉNTEK	Mindennapi testnevelés/ Mese - vers	Művészeti tevékenységek

A hetirend kialakítása természetesen az óvodapedagógus feladata, tehát az itt megjelölt hetirend csupán általánosságban és egyetlen lehetséges módon foglalja

össze a megvalósítandó feladatokat. Számptalan variációval az adott óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembe vételével nemcsak a komplex foglalkozások helyei, de az időkeretek is megváltoztathatók.

Az óvodapedagógus feladatai a nevelőmunka dokumentálásával kapcsolatban:

- Havi nevelési – tanulási tervkészítés a csoport összetételének és fejlettségének figyelembevételével
- Hetirend és napirend összeállítása
- A gyermek fejlődésének megfigyelését szolgáló feljegyzések vezetése
- Fejlesztési tervek készítése havi lebontásban, tanköteles korú gyermekeknek nevelési tanácsadói vélemény alapján heti lebontásban
- A nevelőmunka folyamatos értékelése
- IPR munkacsoportok éves munkatervének elkészítése - aktualizásása, beszámolás a megvalósulásról

A tervezés alapidokumentumai: az Óvodai nevelés országos alapprogramja
Helyi Óvodai Nevelési Program
Szervezeti és Működési Szabályzat
Éves terv
Óvodai fejlesztő program – IPR pályázat

XI. Az óvoda kapcsolatrendszerre

Az óvoda működéséhez elengedhetetlen feltétel a különböző nevelési szintekkel, a fenntartóval, szakmai és társadalmi szervezetekkel a kapcsolat kiépítése. Nevelési szempontból különös jelentőséggel bír az a két szintér: ahol a gyermek él, ahonnan az óvodába érkezik – a család, és ahová az óvodából kerül – az iskola.

1. Család – óvoda kapcsolat

A gyermeknevelés, a gyermek társadalmi lényé formálása a szülő joga és kötelessége. A személyiségfejlődés szempontjából meghatározó szerepe van az intézményes nevelésnek, de a szakirodalom a családot tekinti dominánsnak. Az óvoda a kitáruló társadalmi környezet a gyermek számára. Meghatározó szerepe van a szülőről való leválás, az önállóság és az ismeretszerzés folyamatában. A gyakorlat azt mutatja, hogy az óvodában kialakított normák, szokások akkor lesznek maradandóak, ha a családban megerősítést nyernek.

Ez megfordítva is így van. A gyermek fejlődéséhez tehát elengedhetetlen feltétel a két nevelési szintér összhangja. Az óvodapedagógus vegye figyelembe a családok

sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesítse az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Alapvető feladataink a szülőkkel való kapcsolattartás terén:

- a kapcsolattartás formáinak kimunkálása, igény szerinti módosítása,
- tartalmas együttműködés az eltérő kultúrát képviselő szülőkkel,
- tapintatos, empátikus viszony kiépítése,
- a szülők érdeklődési köréhez viszonyuló felvilágosító munka, információcsere, érdekek és értékek egyeztetése.

A hatékonyságot elősegítő rendező elveket az óvoda éves terve tartalmazza (szülői érdekképviseletek működése, szabadidős programok szervezése, a kapcsolattartás konkrét formái...stb.)

Meg kell ismertetni a szülőkkel az óvoda nevelési programját és működési rendjét. Közös erővel kell előkészíteni a gyermek számára az óvoda megszerettetését, az óvodához szoktatást.

Az óvodáskor második felében fontos, hogy a szülő átlássa, hogy a tanköteles korba lépésnél milyen mutatók indokolják az iskolakezdést. Legyen tisztában azzal, hogy milyen sajátos fejlődési problémák esetében ajánlatos a speciális szakszolgálat segítségét kérni, vagy gyermeküket még egy évig járatni az óvodába. Ilyen jellegű ismeretekre csak akkor tud a szülő szert tenni, ha gyermekéről folyamatos információt kap és rendszeresen konzultál a szülő és az óvodapedagógus. Az alapfunkció megsértése nélkül igyekezni kell valamennyi szülői igény kielégítésére, legyen az szociális, vagy tehetséggondozó, felzárkóztató jellegű.

A nevelők kompetenciája a család – óvoda kapcsolatainak kimunkálása.

Az óvodapedagógus vállalja a kapcsolatkeresésben a kezdeményező szerepet. A jól működő családok szokásainak, értékrendjének megismerése ugyanolyan fontos, mint a krízishelyzetben lévőké. Az óvodapedagógus kellő tapintattal és körültekintéssel segítheti, hogy a családokban a szülők feladataikat minél eredményesebben teljesíthessék.

Ezt kívánja meg a gyermekek érdeke, a nevelőmunka sikeressége. A szülők folyamatos tájékoztatásának szabályait az SZMSZ tartalmazza. A szülői részvétel (szabályai, formái)- család bevonása – az intézmény életében óvodai programunk egyik sajátossága.

Együttműködés tartalma:

Személyes kapcsolat kialakítása: a család szokásainak, értékrendjének megismerése családlátogatás alkalmával, az óvodai élet bemutatása, nyílt nap keretében, játékdélutánal egybekötött beiratkozás.

Rendszeres tájékoztatás: az egyéni fejlesztési napló bejegyzéseinek megbeszélése, szülői részvételi lehetőségek biztosítása az óvodai tevékenységeken.

Szülői közösségek alakítása: érdekképviselő, szemléletformáló előadások szervezése, tájékoztatás a szociális juttatásokról, csere-bere akciók.

Partnerközpontú működés: szülői igények felmérése, szülői elégedettség mérése. Az együttműködés hatékonyságát a nevelők a kiértékelésnél elemzik.

2. Iskola – óvoda kapcsolat

Az óvodából az iskolába való lassú átmenetet megkönnyíthetik az óvodapedagógusok a rugalmas beiskolázás elvének követésével. Ha már időben ellátogatnak csoportosan az iskolába, az ott szerzett élmények oldják a gyermekek iskolával kapcsolatos esetleges szorongásait.

A zökkenőmentes átmenet az óvodapedagógusokra is ró feladatokat. A gyermek el sem tudja képzelni, hogy fog megtanulni írni és olvasni. Fél a kötöttségektől, s ezt a félelmet még fokozzák a felnőttek: „ *az iskolában majd nem azt csinálsz, amit akarsz!*” , „ *vége a játéknak, az iskolában nem játszatsz majd!* ” és még sorolhatnánk a hasonló kijelentéseket.

Meg kell a gyermeket nyugtatni, hogy az iskolában csak annyi feladatot kap, amennyit el tud végezni, továbbá, hogy a tanulás mellett jut idő játékra, kirándulásra és egyéb kedvelt tevékenységre is. Ez az iskolalátogatások során meg is tapasztaltatható.

A átmenet másik fontos eleme, hogy a gyermekek rendelkezzenek azokkal a készségekkel, képességekkel, amelyekre az iskolakezdéshez szükség van. A gyermek továbbhaladása szempontjából elengedhetetlen a megfelelő iskolakészültségi állapot.

Elemezni kell azt is, hogy van-e a gyermek mögött olyan családi háttér, amely átsegíti őt az akadályokon. Ideális családi háttér nélkül ugyanis csak az önálló, szociálisan érett és jó képességű gyermekeknek van esélyük a továbbhaladásra.

Az átmenet nehézségeinek leküzdése függ a tanító beállítódásától, nevelési és oktatási módszereitől is. Kölcsönös konzultációkkal, továbbképzésekkel, hospitálásokkal közelíthető a két intézmény nevelőinek módszere.

Az iskola ismerje azokat a szempontokat, amelyek alapján az óvoda a gyermekről a szakvéleményt kiállította.

Megkülönböztetett szerepe van az iskoláskor előtti évnek, amikor célirányossá válik az iskolai életmódra nevelés, és konkrétabbá az óvodapedagógus – tanítónő közötti kapcsolattartási forma. A kapcsolatot a tervszerűség jellemzi.

A hagyományos formákon túl (látogatások, esetmegbeszélések, játszóház, szülői értekezlet tartása, közös rendezvények, ünnepek) **az érintett iskolákkal közös óvoda-iskola átmenetet segítő programot** dolgozunk ki. Szakmai

műhelymunkában egyeztetjük a pedagógiai munkánk eredményeit, fejlesztési feladatokat.

3. Kapcsolat a Községi Könyvtárral

A közművelődési intézményekkel való kapcsolattartás során a gyermekek olyan spontán ismeretekhez jutnak, amelyeket az óvoda nem tud nyújtani. A „művészetek nyelvén szólítják meg” a gyermekeket.

Fontos a rendszeres látogatás, mert a könyvtári beszélgetések, látogatások kapcsán szerzett ismeretek nagy jelentőséggel bírnak a személyiségfejlődés folyamatában. Óvodásaink a rendszeres könyvtárlátogatások során megtanulnak a könyvekre vigyázni, s megalapozódik bennük az irodalom szeretete és az olvasóvá válás.

4. A fenntartóval való kapcsolattartás

A fenntartóval való kapcsolattartás az óvoda funkciójának maradéktalan ellátása és az intézmény menedzselése szempontjából elengedhetetlen. Az óvoda igyekszik beszámolási kötelezettségének úgy eleget tenni, hogy teljes képet alakítson ki ez által az óvodai nevelésről, a nevelés feltételrendszeréről.

A közoktatási törvény néhány, óvodásokat érintő speciális esetben a polgármestert, jegyzőt, vagy a gyámügyi előadót jelöli meg „felelősként”, mint pl.: a sajátos nevelési igényű gyermekek speciális intézményben történő elhelyezése, a tanköteles korú gyermekek kötelező beóvodázása. Ezeknél az eseteknél a konzultáció, a munka koordinálása elengedhetetlen.

Az óvoda része a településnek. Fontos a közéletbe való aktív bekapcsolódás, mert a társadalmi környezettel való kapcsolattartás szempontjából meghatározó szerepük van a település hagyományainak, rendezvényeinek, ünnepeinek.

5. Kapcsolattartás az egészségügyi szolgálattal

A testi – lelki egészség megteremtését az óvoda nem képes vállalni, hiszen a gyermekkori megbetegedések kezelése, vagy a családgondozás nem az óvoda kompetenciája. Az oktatási törvény és az alapprogram egyértelműsíti azokat a feladatokat, amelyeket az óvónőknek kell megoldaniuk. A felmerülő speciális szervezési feladatokat kell az óvodapedagógusoknak megoldaniuk. A gyermek testi fejlődési rendellenességeit jelezni kell az egészségügyi hálózatnak és a szülőknek.

(Egészségügyi szűrések szervezése, lebonyolítása, higiénés védőnői vizsgálat, tanácsadás felvilágosító előadások szervezése)

6. A családsegítő szolgálattal való kapcsolat

Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálattal való kapcsolat, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos feladatok:

Együtműködési megállapodás alapján, a törvényi kötelezettségen túl (jelzőrendszer működtetése, esetmegbeszélések, közös családlátogatások, kerekasztal beszélgetések) rendszeres, napi kapcsolat van a szolgálat családgondozóival, akik figyelemmel kísérik a gyermekek állapotát, hiányzását, a szülők együtműködését, a családok működőképességét.

Cél: azonnali intézkedés a gyermeket, családot ért probléma megoldására, ill. gyermekek rendszeresen járjanak óvodába, a szülők meggyőzése, bizalmi kapcsolat kiépítése.

- Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése ill. szervezése: ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása, kölcsönzése, kirándulások, szervezése, rendezvények látogatása.
- A szociális ellátórendszerrel való aktív együtműködés (egyetlen gyermek se maradjon ki az óvodából a szülők szegénysége miatt).
- Egészségügyi szűrővizsgálatok (a gyermek fejlődésének nyomon követése, regisztrálása, szükség esetén szakorvosi fogászat, szemészet, fülészet, ortopédiavizsgálatok) kezdeményezése, megszervezése.
- Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás szervezése a szülők számára az együtműködő partnerekkel kialakított közös programok.
- A védőnői hálózat segítségével – azonos a védőnői körzet a beóvodázási körzettel – a gyermekek óvodai beíratásának támogatása, korai képességgondozással kapcsolatos tanácsadás

A gyermekvédelem valamennyi óvodai dolgozó feladata. A tevékenység koordinálását a gyermekvédelmi felelősök végzik. (A konkrét gyermekvédelmi feladatokat az SzMSz és az éves terv rögzíti.)

A gondozatlan, szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek esetében úgy tudunk segíteni, ha a védőnő, a családsegítő szolgálat és az óvoda egyezteteti a gyermekvédelmi feladatokat. A szakembereknek együtt kell elérniük - a fenntartó segítségével -, hogy szociális, vagy anyagi helyzete miatt egy gyermek se betegedjen meg és ne éhezzen.

7. Egyéb köznevelési intézményekkel, szakszolgálatokkal és szakmai szolgáltatókkal való kapcsolattartás

A szakmai szolgáltató intézetekkel kettős célú a kapcsolattartás:

1. – a továbbképzések, szakképzések igénybe vétele,
2. – a szaktanácsadók, szakértők segítségével – tapasztalatcserékkel – a nevelőmunkában a külső kontroll beépítése.

A kapcsolattartás konkrét formáit a továbbképzési tervben és az éves tervben rögzítjük, s a hatékonyságot az értékeléskor elemezzük.

A szakszolgálatok közül – a helyi önkormányzattal egyeztetve kerül konkretizálásra – a Nevelési Tanácsadó szolgáltatási formáinak igénybevétele. Előfordul azonban - a speciális esetekben - hogy a Tanulási Képességeket Vizsgáló Bizottság szakvéleményét is ki kell kérnünk.

A szakszolgálatokkal való együttműködés fontos gyermekvédelmi feladat s emellett megkönnyíti a problémás esetekben az iskolakezdés nehézségeit.

A pedagógusok arra törekszenek, hogy a mérések alapján, a gyermekek megismerését követően a sok részképesség hiánnyal, zavarral küzdő kisgyermek minél korábban szakember elé kerüljenek.

A szakmai szolgáltatókkal rendszeres a konzultáció a gyermek fejlődéséről, fejlesztési terv közös kidolgozása, szolgáltatások biztosításának megtervezése és biztosítása a cél.

8. Kistérségi óvoda kapcsolatok

Az alkotó kapcsolat kiépítése a kontroll, a kitekintés, a továbbképzés szempontjából előnyt jelent a hasonló és az eltérő módszerekkel dolgozó óvodák között.

- A tevékenységközpontú óvodai nevelési program bevalási vizsgálata folyamatos. Ebben a folyamatban azok az óvodák, akik ezt a programot választották, egymásra utaltak. A program tökéletesítése érdekében fontosak a tapasztalatcserék.
- A nevelőtestületnek számolnia kell azzal, hogy a közoktatási rendszer modernizációja nem zárult le a helyi programok megírásával és a felülvizsgálattal. Fontos az alternatív műhelyek nyomán követése a nevelési módszerek továbbfejlesztése érdekében. Az eltérő módszerekkel dolgozó óvodák közös programjai a vélemények ütköztetésére, hospitálásra, az egymástól való tanulásra, jó gyakorlatok átvételére adnak alkalmat.

X. Hagyományos ünnepeink

Az óvoda életében kiemelkedő jelentőségűek az időről időre visszatérő közösségi események, az ünnepek. Személyiségfejlesztő hatásuk fontos, hiszen egy – egy ünnep, jeles nap és az ezt megelőző tevékeny várakozás olyan erkölcsi

tartalmat közvetít, amely a maga nemében pótolhatatlan. Az ünnepek kiemelkednek a hétköznapiakból. Fontos, hogy az óvodás gyermek szintjén, természetes életmenetükbe ötvözve jelenjen meg. Az óvodai ünnepek és hagyományok a nevelőmunka szerves részét képezik. Az ünnepvárás, a készülődés segíti az időben való tájékozódást. Az ünnepek és a hétköznapiak váltakozása sajátos életritmust diktál. Emellett szokásokat, társadalmi normákat sajátít el a gyermek. Az életkori sajátosságainak megfelelő ünnepek társadalmi lényé válásának meghatározó sarkköveivé válnak. (A hangsúly az együttlétre, a szeretetre, a szimbólumokra tevődik, és érzelmi gazdagságra.)

Az ünnepek a szülőkkel való nyílt párbeszédre és a szoros együttműködésre ösztönöznek. Az óvodai ünnepeknek elő kell készíteniük a családi ünnepeket, és bele kell azokba simulniuk.

Az ünnep résztvevői kiemelkednek a hétköznapiakból és ezáltal nagyobb kreativitásra, aktivitásra ösztönöznek. Az intézmény arculatának formálásában is fontos szerepet kapnak az ünnepek.

Az óvodai fejlesztő program egyik specifikuma **„a család bevonása az óvodai életbe”**. Ebben a megközelítésben jelentőséggel bír a rendezvények, ünnepek szervezése, hagyományok megőrzése a hagyományos kapcsolati formákon túl a szülők, családok teljes aktív közreműködése mellett, teljes bevonásukkal valósuljon meg. A szülők, családok legyenek részesei a történéseknek.

A programban írtak alapján a következő alapelemeket emeljük ki:

- valamennyi szervezett rendezvény során érzelmileg gazdagodjanak a gyerekek,
- közös programok szervezésével a „mi” tudat erősítése,
- szabadidős programok szervezésével a kultúrák közvetítés felvállalása, ezáltal az óvoda erőforrásainak gyarapítása,
- a család és az óvoda kapcsolatrendszer kiteljesítése a sokféle rendezvény, tevékenység által.

A hagyományokat, szokásokat ápoló ünnepek mellett a jelképek szintjén a társadalmi ünnepekről is meg kell emlékezni. Az ünnepek formáját, jellegét a nevelőtestület az éves tervben rögzíti.

A csoport ünnepei közül kiemelkedik a gyermek név- és születésnapja.

Szentmártonkáta, 2015.április

XIII. Érvényességi rendelkezések:

A Helyi Óvodai Pedagógiai Program visszavonásig érvényes.

A program változtatás módja : - írásban, az óvoda vezetőségének címezve történhet abban az esetben, ha a szülők, vagy a nevelőtestület 75% -a a változtatást kéri, s kérelmét aláírásával igazolja (az aláírások íve a módosítást kérő levél melléklete legyen).

A Helyi Óvodai Pedagógiai Program érvényét veszti abban az esetben, ha a fenntartó önkormányzat szervezeti változtatást hajt végre az intézményben.

A program eredeti példányai az óvodában és a Polgármesteri Hivatalban találhatóak.

Legitimációs záradék:

Az óvodai pedagógiai programot elfogadta: a nevelőtestület

.....

dátum:

Egyetértését nyilvánította: az SZMK

.....

dátum:.....

A programot jóváhagyta:

.....

dátum: